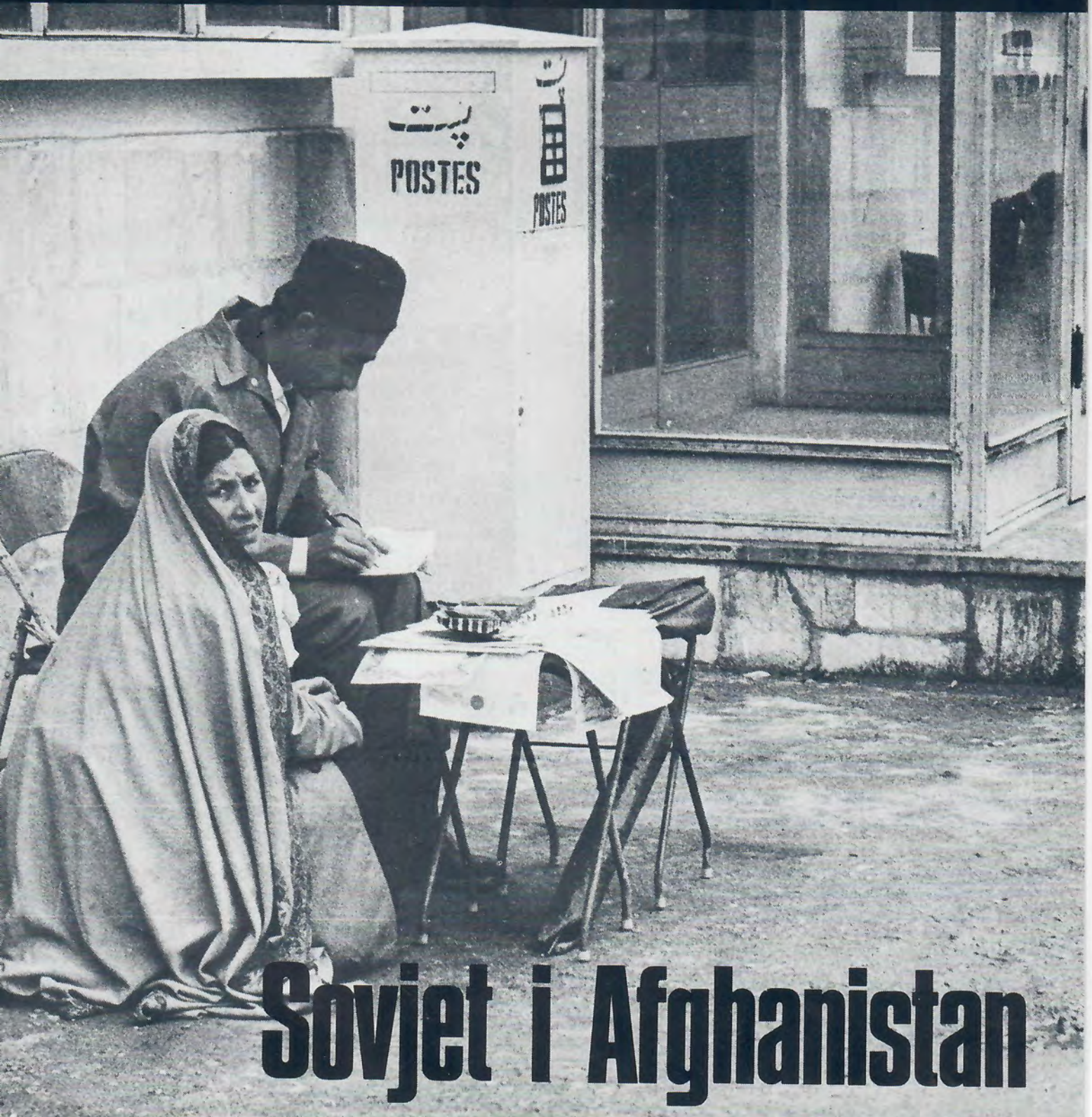

1. 1980 mars

sydasien

5kr

bulletinen

Sovjet i Afghanistan

Adress till Sydasiensbulletinen:

Onsjögatan 8,
222 41 Lund. 046/11 36 78 eller 15 32 05.

Sydasiensbulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Malmö-Lund och Göteborg. Detta nummer ansvarar Malmö-Lund-gruppen för, och nästa nummer kommer att göras i Stockholm. Artiklar, debattinlägg m m är välkomna. Adress enligt ovan.

Prenumeration för fyra nummer (ett år) kostar 20 kr. Stödprenumeratör kostar 50 kr och institutioner får betala 30 kr för sina prenumerationer (för att täcka administrativa kostnader). Vill man ha sig tillsänt ett enskilt nummer så kostar det 6 kr.

Postgiro 79 54 96-9 Sydasiensbulletinen.

Redaktion för detta nummer:

C-J Charpentier, Lars Eklund, Karin Gunnarsson, Rune Romhed och Lennart Thulander.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin.

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

STOCKHOLM:

Ingrid Forsberg, Sköldungagatan 8, 2 tr,
114 27 Stockholm - tel. 08/20 26 41.

GÖTEBORG:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg - tel 031/16 15 12.

MALMÖ/LUND:

Lisen Arvidsson, Tomegapsgatan 8,
223 50 Lund - tel 046/11 15 14.

GOTLAND:

Maj Wennerdahl, Lillhagsgatan 4,
620 12 Hemse - tel 0498/803 68.

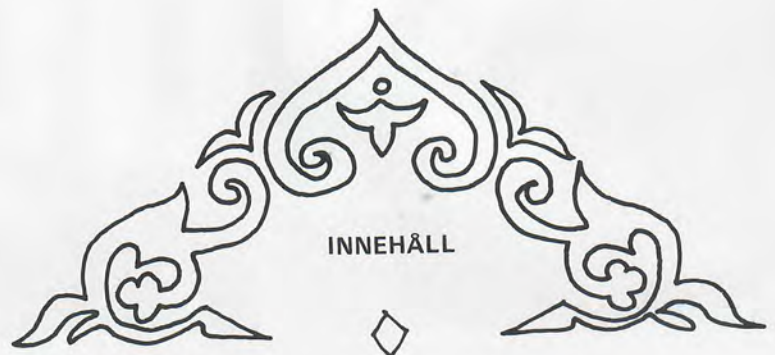
UPPSALA:

Sally Götegård, Fänkålsgränd 8,
754 47 Uppsala - tel 018/25 55 14.

DANMARK:

Stig T Madsen, Øresundskollegiet,
Dalslundsgade 8 C:401,
DK-2300 København.

Tryck: Eks-Skolens Trykkeri

Vad händer i Afghanistan? Diskussion, utveckling, bakgrund och mycket annat. Börjar på sid	3
Imperialismen i Sydasien. Stor översiktsartikel börjar på sid	10
Filmskapande i Indien sid	17
IPP 2 - SIDA medverkar i indisk kastreringspolitik sid	20
Valet i Indien sid	25
F d UNICEF-chef om cynisk pillerhantering i Bengalen sid	28
Bhutan, glömt land styrt av drake sid	30
Nya böcker sid	33

Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

Omslagsfoto: C-J Charpentier

Utanför posten i Kabul sitter skrivaren. Till honom kommer analfabeterna och dikterar sina brev. Ett av *saur*-revolutionens mål var att göra skrivaren onödig: Att lära folket läsa och skriva.

LEDARE

Sovjetunionens inmarsch i Afghanistan är ett flagrant brott mot principen att inte bland sig i andra staters inre angelägenheter. Även om en av orsakerna sägs vara att säkra de socialistiska framstegen i Afghanistan, utgör invasionen ett exempel på hänsynslös stormaktspolitik.

Kritiken skall dock inte bara riktas mot Sovjetunionen. Andra stater har aktivt bidragit till att den nuvarande situationen uppstått.

Vi fördömer *all* utländsk inblandning i Afghanistans inre angelägenheter och kräver att de sovjetiska trupperna dras tillbaka.

afghanistan

debatt

Kort efter den sovjetiska inmarschen i Afghanistan hörde en läsare, Lennart Andersson, av sig till Sydasiensbulletinen. Han bad oss ta in ett inlägg om Afghanistan.

Sydasiensbulletinen publicerar här Lennart Anderssons artikel oavkortad med en kommentar av C-J Charpentier. Lennart Andersson är lärare i samhällskunskap och ekonomi i Göteborg och C-J Charpentier är författare och antropolog i Lund. De är båda aktiva i vänsterrörelsen men har olika politisk hemvist. Anderssons artikel är skriven i slutet av januari och Charpentiers i början av februari.

Vem ska vi stödja i Afghanistan?

Vem är värd vårt stöd i kriget i Afghanistan? Den religiöse gerillasoldaten eller den »socialistiske» ryske soldaten? Det kan man fråga sig efter Sovjets invasion nyligen.

Att gerillaverksamheten är CIA-understödd är en vanlig karaktäristik som görs av den sk vänstern. Anknypningen till den ena eller andra muslimska sekten betonas. »religionskrigen» hittar man annars bara i de mest föråldrade skolböckerna i historia i dag. Bakom »religionskrigen» ligger naturligtvis materiella klass- och nationsintressen – något som länge påpekats av marxister.

Det har klagats på fixering i massmediabevakningen vid de storpolitiska implikationerna av den afghanska situationen. Och visst syns denna ensidighet. Men denna ensidighet har inte bara drabbat Tarakis/Amins »reformpolitik», utan minst lika mycket hela den muslimska väckelsen och dess djupare sociala orsaker.

Afghanistans situation måste ses i sin helhet. *Min* analys innefattar bl a följande: Kuppen mot den tidigare feodalkonservativa gruppen i Kabul bars upp av reformvänliga, ofta utlandsutbildade, intellektuella. Dess masstödd hämtades från städernas småborgerskap och arbetarklass, som bägge hade intressen som riktades mot feodalismen. Dessa gruppers sympatisörer inom officerskåren spelade en stor roll. Men rörelsen präglades av den vanliga småborgerliga sjukan – otåligheten och sekterismen. Jordreformen genomdrevs för snabbt och uppifrån. Feodala traditioner angreps administrativt. Kontakterna med utlandet (Sovjet) stärktes snabbt, mängder av rådgivare dök upp.

Ett missnöje uppstod bland de relativt efterblivna landsbygdsskikten – den stora majoriteten. Traditionell folklig nationalism blandades med vaktslagande om traditionella seder och bruk – och religionen. Men samtidigt möttes motståndet från regeringens sida med allt fler fascistiska åtgärder – avrättandet av 13 000 regeringsmotståndare och publicerandet av deras namn på listor i Kabul – är det kanske mest kända.

Sveriges antiimperialister står alltså åter inför en situation då en »progressiv» regering utan tillräckligt folkligt stöd blir desperat, tillgriper terror och *måste skaffa utländsk militär hjälp för att behålla makten*. Angola, Etiopien/Eritrea och Vietnam/Kampuchea är alla exempel på konflikter som i olika grad präglas av samma principiella problematik. Stödja »socialismens» krafter och utländsk militär intervention – eller »reaktionärer» som slår vakt om det statliga oberoendet?

Om Sovjets egentliga syften hyser jag dock inga illusioner. De är att utvidga intressesfären, köpa billig naturgas, skaffa sig en korridor till Indiska oceanen via Baluchistan, få inflytande över sjövägarna mellan Persiska (Arabiska) viken och Asien österut. Av någon anledning är denna analys inte särskilt gångbar inom svensk »vänster». Som tur är delas den emellertid av en majoritet av de i världen som kallar sig kommunister (Kinas, Jugoslaviens, Rumäniens, Albaniens, Koreas, Burmas, Malayas, Thailands, Italiens, Spaniens m fl kommunistpartier).

USA har naturligtvis samma intressen, men saknar efter nederlagen i Indokina, och den antiamerikanska muslimska vägen, politisk förmåga att realisera dem.

Samtidigt tror jag inte att sista ordet är sagt när det gäller den muslimska gerillans »samhälleliga karaktär». Den muslimska väckelsen har nämligen ofta progressiva drag när det gäller den praktiska politiken. Spöstraff och slöjor kan nämligen inte dölja de antiimperialistiska och progressiva åtgärder som genomförts av starkt religiöst orienterade regimer: nationaliseringar av banker, storföretag och oljetillgångar, stark solidaritet med PLO, kamp mot västlig kulturimperialism, ökad självkänsla bland massorna och fortsatt deltagande i Trejde världens kamp för en ny ekonomisk världsordning. Massorna i Iran och Libyen har sällan haft såpass reellt inflytande i sina länder. Socialpolitiken är mycket progressiv i många muslimska länder.

Jag tror att Sveriges antiimperialister bör travestera bolsjevikernas paroll när det gäller Afghanistan: »Stöd emiren mot briterne». Frågan om vem som representerade det mest framskridna produktionssättet (briterne!) fick vika för de nationella rättigheterna. Varför var de ryska socialdemokraterna emot annekationer? »Från vår synpunkt är svaret klart: för att annekationer kränker nationernas självbestämmande, (och) är en av formerna för nationellt undertryckande». (Ur »En oppsummering av diskussionen om selvbestemmelse», Nasjonal politikk og proletarisk internasjonale, Forlaget Ny Dag, Kragerø, 1971). I denna mening förklarar Lenin det principiella i denna fråga. Själv tror jag att ytterligare ett skäl ges mot ockupationen av Afghanistan: konkurrensen mellan USA och Sovjet – och därmed världsfreden – tål inte hur många sådana ingrepp som helst.

Lennart Andersson

Kommentar

Vem är värd vårt stöd i Afghanistan, A eller B?, frågar Lennart Andersson. För mig är frågan för enkelt formulerad och mitt svar blir därför varken A eller B, varken ryss eller religiös gerilla. Jag menar – när detta skrivs – att det inte finns någon enhetlig gerilla jämförbar med t ex det vietnamesiska folkets heroiska kamp mot USA-imperialismen och jag tror heller inte att ett strikt ortodoxt islamskt Afghanistan vore av godo. Jag kan heller inte i dag se någon »samhällelig karaktär» hos gerillan och delar inte uppfattningen att den muslimska väckelsen leder till någon progressiv politik även om undantag finns. Jag håller direkt med Andersson på två punkter: Reformarbetet skedde med otålig snabbhet och Sovjet agerar inte oegennyttigt. Däremot tror jag att USA mycket väl kan realisera sina imperialistiska planer. Vad missnöjet med den afghanska regeringen beträffar var detta ett resultat av Amins agerande, icke Tarakis.

Var fanns protesterna mot utländsk inblandning på olika plan före den sovjetiska inmarschen? Var fanns protesterna mot Daouds diktatur? Det ena rättfärdigar naturligtvis inte det andra men fakta får heller inte förtingas.

Det handlar inte om att stödja vare sig inmarsch, brutala politiker eller »reaktionär» gerilla, utan ytterst om att låta Afghanistan få vara ifred för all utländsk inblandning oavsett varifrån den kommer och vilka förtecken den bär.

C-J. Charpentier

kabul: intrigerna fortsätter

Afghanistan är åter i blickpunkten. Palatskupper och storpolitiska turer har sedan i höstas avlöst varandra och det är svårt att få en klar bild av vad som sker. C-J Charpentier gör ett försök att sammanfatta och bedöma.

Under sommaren 1979 koncentrerades allt mer makt till Hafizullah Amin. Amin slog in på en hård linje och gjorde många övergrepp. Oppositionen växte – splittrad och bestående av en mängd olika grupper från seriösa muslimer till utrensade bakåtsträvare och folk som förlorat ekonomiskt på *saur*-revolutionen. Oppositionen vände sig främst mot åtgärder som man upplevde som anti-islamiska, samt indirekt mot ett för snabbt reformtempo.

För Sovjet blev Amin en belastning. I september misslyckades ett planerat kupp försök mot honom. Taraki dödades och Amin blev allt brutalare. Planerna på en revansch för den misslyckade septembekuppen tog fastare former.

Omkring jul märktes stora sovjetiska truppsammandragningar norr om Amu Darya och på själva julafton skeppades sovjetiska trupper in i Afghanistan.

Den 27 december kom den sovjetiska inmarschen. Dagarna innan hade Amin övertalats att byta palats av säkerhetsskäl och stora delar av krigsmakten hade lämnat in sina vapen på översyn. Ett par timmar före kuppen satt Amin i förhandlingar med flera sovjetiska ministrar i Kabul.

Kuppen ägde rum omkring klockan 19.00 och den i Prag bosatte Babrak Karmal – tidigare Tarakis medregent – installerades som president. I Afghanistan fanns omkring åtta divisioner sovjetisk trupp. Strider rasade i flera provinser men efter ett par veckor rådde ett spant lugn. Från stora delar av omvärlden fördömdes det sovjetiska agerandet.

Sovjet påstår att man gick in i Afghanistan på landets regerings begäran, för att undanröja hot utifrån med hänvis-

ning till artikel fyra i 1978 års vänskapsfördrag. Detta påstående innehåller både lögn och sanning.

Sovjet gick inte in i Afghanistan på den afghanska regeringens begäran, utan på begäran av *delar* av regeringen och *delar* av partiet enligt en i *förväg* uppgjord plan. Den sovjetiska uppgiften om att den afghanska nationalförsamlingen dessutom tillstyrkt inmarschen är helt grotesk, eftersom landet inte har någon nationalförsamling. Naturligtvis förelåg ett yttre hot mot Afghanistan men det är omöjligt att uttala sig om detta hots omfattning. Det förefaller sannolikt att anta att Amins regering inte kunnat hålla i längden (pga Amins oresonlighet och det ökade trycket från hans motståndare) och att dess fall skulle ha kunnat lämna fältet öppet för alla de yttre och inre krafter som bekämpar Afghanistans regering.

Enligt sovjetiska källor kom det yttre hotet från Iran, Pakistan, flera oljestater, USA och Kina, och detta påstående kan inte avfärdas som ett propagandafoster. Det är helt ovedersägligt att dessa stater varit negativt stämnda mot Afghanistan allt sedan *saur*-revolutionen och att man i offentliga uttalanden – särskilt från Iran – fördömt den afghanska revolutionen. Flera stater har också kontinuerligt stött oppositionen i Afghanistan både moraliskt och materiellt. Afghanska källor påstod under våren och sommaren 1979 att Pakistan och Iran på olika sätt angripit landet militärt.

Ett par veckor efter inmarschen heter det i sovjetiska källor

- att CIA planerat en kupp i Kabul,
- att Amin var CIA-agent,
- att Kina planerat att rycka loss Badak-

shan och Wakhan från Afghanistan, för att upprätta »Pamirs islamska republik».

Ryktet om en planerad CIA-kupp i Kabul innehåller en del substans. Det kan vara sant att CIA planerat någon form av ingrepp i den afghanska regeringen. Däremot är det högst osannolikt att Amin varit CIA-agent, och det är lika osannolikt, som en del nu gör gällande, att CIA genom subversiv verksamhet skulle ha »lurat» Sovjet att gå in i Afghanistan för att ge USA en stor prestige-vinst. Påståendet att Kina slutligen planerat att »befria» Badakshan verkar tämligen orimligt.

»Sovjet gick in i Afghanistan för att säkra socialismen». Detta påstående är säkert på sitt sätt riktigt men – och detta är viktigt att framhålla – säkrandet av en vänligt sinnad regim var inte den enda orsaken. Ty om Sovjet enbart velat slå ut oppositionen och säkra socialismen hade man inte behövt åtta divisioner. Det finns alltså andra orsaker, orsaker som ger vid handen att man använde Afghanistan som en förevändning för att nå andra mål. Om dessa *andra* bakomliggande orsaker kan man blott gissa.

- Man vill genom den fulla kontrollen över Afghanistan hindra en utveckling liknande den i Iran i de asiatiska rådsrepublikerna.
- Man vill närma sig oljefälten.
- Man vill demonstrera sin styrka mot USA och Kina och skaffa sig säkra positioner.

Från sovjetisk sida kan man inte ha varit omedveten om det ofantliga risktagandet som inmarschen i Afghanistan innebar, och även om man undervärderat omvärldens reaktioner måste man ha an-

Noor Mohammad Taraki och hans tolk vid de alliansfria staternas möte i Havanna. Drygt en vecka senare hade Taraki mördats.

Foto: Anders Mellbourn

omvärldens reaktioner måste man ha ansett att den stora risken var värd att ta. Sannolikt kalkylerade man blott med en kortvarig prestigeförlust.

Den här artikeln innehåller många förmodanden och osäkra trådar. För Afghanistans del torde det dock stå klart att om Sovjet biter sig fast och försöker satellitisera landet kommer fler grupper än den tidigare oppositionen att vända sig mot Sovjetstaten. Samtidigt skall man hela tiden komma ihåg att den nuvarande situationen delvis är resultatet av andra staters verksamhet mot Afghanistan och att Sovjet inte är den enda boven i dramat.

I presslägningsögonblicket kommer nya rykten om oroligheter och bränder i Kabul, och om sovjetiska truppsammandragningar i Kandahar. Än en gång spekuleras om ett förestående ledarbyte i Kabul och som framtida efterträdare (?) till Karmal anges Qadir, Keshtmand, Watanjar eller Mazdooryar. Samtidigt påstås afghaner och ryssar ha mördat 1 200 män i en by i Kunar i april 1979. Uppgiften har just kommit från flyktingar i Pakistan, dit närmare en halv miljon afghaner (?) tagit sin tillflykt. En massaker har säkert ägt rum men antalet döda och omständigheterna kring händelsen rymmer dock flera frågetecken.

Framtiden är fortfarande oviss. Nu hindrar snö och klimat militära operationer både från opposition och sovjetisk militär men efter det afghanska nyåret i slutet av mars när vägarna åter blir farbara är risken för storkonflikt överhängande.

Lund i februari 1980

C-J Charpentier

1973	Kung Zahir störtas.
1973–1978	Daouds republik.
27 april 1978	Saur-revolutionen genomförs av de tillfälligt enade vänstergrupperna <i>khalq</i> och <i>parcham</i> , tillsammans benämnda Det Afghanska Folkets Demokratiska Parti (PDPA); i landets ledning Noor Mohammad Taraki och Babrak Karmal. Reformarbetet påbörjas.
Juli 1978	Splittring i regeringen. Flera <i>parcham</i> ministrar – bland dem Karmal – »sparkas snett uppåt» till ambassadörsposter.
Augusti 1978	Fortsatta utrensningar av <i>parcham</i> folk. Karmal m fl sägs ha planerat en konspiration.
Februari 1978	USAs ambassadör Dubs dödas i Kabul. Oppositionen börjar växa. Khomeini till Teheran.
Mars 1979	Uppror i Herat; förmodad iransk inblandning.
Mars/april 1979	Regeringen ombildas; i landets ledning Taraki och Hafizullah Amin.
Sommaren 1979	Oppositionen stärks; gerillakriget börjar.
Juli 1979	Regeringen ombildas.
Augusti 1979	Myteri i Kabul. Oro i flera provinser. Allt mer makt koncentreras till Amin, som samtidigt blir allt brutallare. Sovjetunionen börjar uppleva Amin som en belastning. Hemliga planer på att avsätta Amin.
September 1979	Taraki träffar sannolikt Karmal i Havanna. En kupp mot Amin förbereds. Amin förvarnas och Taraki blir skjuten. Utrensningar och regeringsombildning.
Oktober 1979	Taraki officiellt död och smutskastad av Amin. Situationen hårdnar, Amin allt mer dikatorisk.
November 1979	Offensiv mot gerillan. Strider i flera provinser. Sovjet byter ambassadör i Kabul, sedan den förutvarande sägs ha varit delaktig i den misslyckade kuppen mot Amin. Gisslan i Teheran.
December 1979	Striderna fortsätter. Sovjetiska trupper till Afghanistan vid jul. Den tjugosjunde störtas Amin och den sovjetiska inmarschen är ett faktum. Babrak Karmal president.
Januari 1980	Kraftiga protester mot Sovjets inmarsch. Karmals inbiter till gerillan avfärdas. Tusentals politiska fångar släpps. Världsläget mycket spänt. Allianser USA–Kina–Pakistan.

jam räddas — men för vem ?

När UNESCO restaurerar minareter kan man som tecknaren befara det värsta. Författaren Tomas Löfström berättar om ett sådant projekt i Afghanistan.

I Afghanistans centrala högland ligger en liten ort som heter Jam. Den ligger mellan Herat och Chakhcharan på närmare 2000 meters höjd över havet. Inte särskilt långt från Jam möts två dalgångar där en mindre biflod förenar sig med

floden Hari Rud. Här står en ensam minaret, 70 meter hög, byggd av lertegel. Det finns abstrakta dekorationer på den och kufisk skrift i relief med citat ur Koranen, och det finns en ljusblå inskription som talar om den ghor-

diske sultan som lät uppföra den på 1100-talet. Den var då en del av ett omfattande byggnadskomplex med försvarsfunktion. Platsen var av strategisk betydelse.

Västerländska forskare hörde talas

om minaretens existens på 1940-talet, men först 1957 »upptäckte» man den. Längre har den förblivit svårtilgänglig, och få Afghanistan-besökare torde ha sett den. Man har kunnat ta sig till platsen endast till fots eller på hästrygg. Nu har emellertid en väg byggts, som gör det möjligt att nå Jam-minareten med bil – detta som förutsättning för ett UNESCO-projekt att rädda och renovera byggnaden, som lutar betänkligt och hotas inte bara av jordbävningar utan också av Hari Ruds vårfloed och brister i den inre träkonstruktion som är tornets skelett.

Om detta berättar projektets ledare, den italienske arkitekten Andrea Bruno, i oktobernumret (1979) av *The Unesco Courier*. Bruno är expert på restaureringsarbeten och föreläser härom vid arkitektursektionen på universitetet i Turin. Han har deltagit i restaureringspro-

jekt i bl a Irak och medverkat vid ett tidigare UNESCO-projekt i Herat.

Ända sedan början av 1960-talet har minaret-projektet varit igång, men bortsett från konstruktionen av ett enkelt erosionsskydd (som uppfördes med hjälp av byborna i Jam 1963) har tydligen ingenting skett utom på papperet – förrän nu vägen byggts och arbetet kunde sätta igång hösten 1978. Det hela går ut på att »stabilisera strukturen i dess nuvarande position», som Bruno uttrycker saken. Minaretens bas ska gjutas in i cement, och sedan ska denna cementklump elastiskt förenas med någon sorts vattenfylld betongtank som ska motverka ytterligare lutningstendenser. (Fråga mig inte hur.) Datamaskiner har använts för att testa projektets »strukturella stabilitet», försäkras Andrea Bruno.

Hans beskrivning i *The Unesco Courier* är helt och hållet teknisk. Om projektets förhållande till omvärlden sägs ingenting

utom att det äger rum i samarbete mellan den afghanska regeringen och UNESCO (och möjligen på begäran av Afghanistan). Inga uppgifter om kostnaderna eller kostnadsfördelningen lämnas, ingenting nämns om personalens rekrytering eller sammansättning. (Fö sägs heller ingenting om hur den nuvarande situationen i Afghanistan påverkar projektet).

Jag har refererat ovanstående eftersom det är ett exempel på en sorts relationer mellan våra länder och de fattiga länderna i t ex Sydasiens, som sällan diskuteras – trots att det varken är oviktiga eller odiskutabla ting det handlar om. Vem är intresserad av att Jam-minareten restaureras? Vem tjänar på det, vem förlorar? Hur mycket? Vad betyder projektet för bygden kring Jam, för provinsen, för Afghanistan? Ekonomiskt? Socialt? Kulturellt? Osv.

Tomas Löfström

vodka, rubel och horor

- Skulle svenska helnykterister suppa ner sig om man sänkte priset på Explorer?
- Skulle svenska män i allmänhet bli flitiga bordellkunder om antalet prostituerade ökade?
- Skulle Sveriges valuta heta engelska pund om vår riksbank – som t ex den schweiziska – började trycka sina sedlar hos De la Rue i London?

Var och en som läser dessa befängda frågor skakar naturligtvis på huvudet. Och om någon till äventyrs svarar ja på dem blir den personen sannolikt förklarad som inte fullt tillräknelig. Svenska helnykterister super inte ner sig för att man sänker Explorerpriset. Det är ett axiom.

Men Afghanistan?

I västvärldens ledande tidningar har man under januari 1980 kunnat läsa att ryssarna säljer vodka i Afghanistan för att få folket att suppa ner sig, att man sänder in horor för att sänka moralen, och att man bytt valuta till rubel. Dessa uppgifter har okritiskt manglats ut i västpappen som sanningar och även många seriösa dagstidningar har ställt sig bakom dem. Uppgifterna är naturligtvis i huvudsak lögn och den avsedda effekten är lika osannolik i Afghanistan som den skulle

vara om det gällt Sverige.

Den svarta propagandan mot Afghanistan har pågått i snart två år och nyhetsrapporteringen har hela tiden frossat i överdrifter och lögner. Att bemöta svart propaganda är nödvändigt och på intet sätt ett försvar för det som nu sker i landet. Det handlar om rättvisekrav, renlighet och pressetik. För stora delar av världspressen okända begrepp.

Vad är sant i dessa påståenden?

Det finns säkert vodka att tillgå i Kabul, nu som för tio år sedan och det finns säkert en och annan rysk hora i trupperns och experters följe.

Nittionio procent av Afghanistans befolkning är helnykterister av religiösa skäl. Några få promille är måttlighetssuppare och någon promille dricker för mycket. Att tro att man skulle kunna lura dessa människor att suppa ner sig är ren idioti.

Prostitution är nära nog okänt i Afghanistan, där folk i allmänhet har en mycket strikt sexualmoral. Att hävda att afghanerna skulle bli horhuskunder över en natt är en grov förolämpning både mot islam och det afghanska folket.

Men rubeln då? Hur har detta rykte kunnat uppstå? Redan under kungatiden trycktes de afghanska sedlarna hos

sedeltryckare Thomas de la Rue i London, en firma som trycker sedlar åt åtskilliga länders centralbanker. I januari 1980 beslöt den afghanska regeringen att byta tryckeri. I fortsättningen tänker man anlita en sovjetisk tryckare, eftersom landet saknar eget sedeltryckeri. Detta har knappast någonting med valutabyte att göra.

Sydasiensbulletinen har vid flera tillfällen avslöjat västprensens lögner – inte bara när det gäller Afghanistan – och arbetat för en seriös nyhetsrapportering. Och på den vägen kommer vi att fortsätta. Att sprida lögner och höja lösningsnummersförsäljningen med spektakulära nyheter har ingenting med god journalistik att göra. Det är snarast en del av reaktionära krafters sätt att arbeta, för dessa sk nyheter har enkom tillkommit av politiska skäl. Det är beklagligt att västpappen torgför dem, vare sig det sker medvetet eller aningslöst. Fel kan vi alla göra men då skall vi också rakryggat dementera dem, när sanningen kommer i dagen. Att däremot medvetet sprida lögner och sedan vägra att införa tillrättalägganden är ett agerande som man inte bör acceptera.

C-J Charpentier

imperialism i sydasien -

plundring

och

rovdrift

Imperialismen i sina tidiga faser har haft stor betydelse för de sydasiatiska samhällsformationernas nuvarande struktur. Huvuddragen i denna utveckling tecknas här av Göran Djurfelt och Staffan Lindberg.

Från geografiskt område till samhällsformation

»Sydasien» är främst en geografisk term men innehåller den något utöver det geografiska? Utgör Sydasien en enhetlig civilisation i likhet med den europeiska eller den kinesiska? Frågan kan besvaras om man definierar civilisation som ett statsbyggande baserat på en fundamental klasskiktning i samhället.

Statsmakt och klassherravälde upprättades i Sydasien ungefär samtidigt som i Kina och långt tidigare än i Europa. Den ariska invasionen från Östpersien mellan 1700 och 1000 f v t medförde att den ursprungliga dravidiska befolkningen förslavades. Den hinduiska traditionen växte fram ur arisk nomadkultur och dravidernas åkerbrukskultur. Det hinduiska statsbyggandet ledde inte till någon all-indisk statsbildning, bortsett från det

kortlivade Mauryariket omkring 300 f v t och Guptariket omkring 300 e v t; men det ledde till en likartad social struktur sammanfattad i kastsystemet och en mångfacetterad religiös tradition, och till att hinduismen fick subkontinenten utbredning. Vågorna av muslimska invasioner från Persien, Afghanistan och Turkiet som svepte in över den indiska halvön med början omkring år 1000 e v t bröt inte ner den hinduiska civilisationen i någon större omfattning. Afghanerna, pashtunerna, balucherna och den övriga stambefolkningen på subkontinentens västra del omvändes helt. I Bengalen omvändes lägre och oberörbara kaster. I det nuvarande Indien var omvändelserna begränsade. Muslimerna infogades som en komponent i kastsystemet och fick en specialiserad ekonomisk roll, huvudsakligen som köpmän och hantverkare. Under moghulerna (omkr. 1550–1775) enades stora delar av Indien också politiskt,

en enhet som bestod under brittisk tid, och som då användes för att ekonomiskt integrera Indien i en mycket större enhet: den kapitalistiskt dominerade världsmarknaden.

Men det finns fortfarande områden i Sydasien där klasskiktningen ännu inte är fullt utvecklad och där staten inte är fullt etablerad i den meningen att den har monopol på utövandet av väpnad makt. Det gäller områden bebodda av stammar. Dessa kan vara hierarkiskt uppbyggda och auktoritärt styrda t ex genom äldste, hövdingar eller kungar, men där finns en fundamental jämlikhet i tillgången på jord. I dessa områden pågår ännu den process som startade för mer än 3 000 år sedan.

Mest kända är de s k *tribal areas* i Indien. Man räknar idag med att det finns ca 40 miljoner »tribals» i Indien, eller 5–10 procent av befolkningen. De bor i djungeln i centrala och nordöstra Indien

där staten ofta är närvarande bara med militär eller polis eller i form av en skogsförvaltning. Vissa områden är helt »pacifiserade». Där kan köpmän, ockrare eller statstjänstemän utföra sin »civiliserande mission» i skydd av en *Pax Indica* som medför att stambefolkningen mister sin jord och sina försörjningsmöjligheter i skogen.

I Nagaland och Misoland har den indiska staten ända sedan den bildades fört ett föga framgångsrikt erövringskrig. I Andhra Pradesh och Bihar har stamfolken under ledning av kommunister gjort uppror mot »civiliseringen». I Chittagong Hill Tracts i Bangladesh kämpar stambefolkningen mot en expropriering av deras skog. (Se Sydasiensbulletinen 3/77). Det är kanske mindre känt att Pakistans historia efter skiljandet från Bangladesh delvis kan förstås som ett utvidgande av den inre »frontier» som gränsen mellan de »civiliserade» provinserna Punjab och Sind och de stambefolkade Baluchistan och North West Frontier Province utgör. Enligt vissa rapporter är den pakistanska armén idag inbegripen i större aktioner än under kriget mot Bangladesh.

Dessa områden, liksom för övrigt Afghanistan har aldrig hört till den sydasiatiska civilisationen. Därmed är de på sin höjd geografiskt en del av Sydasiens. Ett fritt Baluchistan skulle kunna dras in i Irans intressesfär, liksom Afghanistan, som dessutom har Sovjet som granne och gynnare.

Brittiska Indien (1757–1947) innefattade nuvarande Indien, Pakistan och Bangladesh. Ceylon var en separat koloni. Afghanistan lät sig bara kuvas delvis och för en kortare tid, trots tre brittisk-afghanska krig. De små kungadömena Nepal, Bhutan och Sikkim behöll formellt sin självständighet, men i realiteten skilde deras läge sig inte mycket från de sk prinsstaterna, dvs de kungadömen av skiftande storlek innanför Indiens gränser som engelsmännen kontrollerade genom indirekt styre.

Det brittiska Indien

En kort summering av kolonialhistorien skulle kunna se ut så här:

Under sin merkantila fas var den europeiska kolonialismen närvarande i Indien redan från 1500-talet. Portugiser och hol-

Asien töms på råvaror. Foto: C-J. Charpentier

ländare lade under sig den långväga handeln och krossade med vapenmakt det arabiska köpmanskapital som tidigare behärskat Indiska Oceanen. Upprättandet av havsburen handel fick indirekta effekter på land. Karavanhandeln genom Afghanistan och Turkestan stagnerade under ett par hundra år.

Kolonialismen började expandera på land först under 1700-talets senare hälft. Det brittiska Ostindiska kompaniet övertog gradvis moghulkejsarens plats; Indiens jordbruksöverskott och förnämliga hantverksprodukter samlades upp av det brittiska köpmanskapitalet. Siden, té och kryddor såldes i Europa med fabulösa vinster. Den indiske historikern Irfan Habib har uppskattat den tribut som Ostindiska kompaniet förde ut ur Indien varje år mellan 1783/84 och 1792/93 till 9 procent av landets bruttonationalprodukt. Bolagets inhemska konsumtion är inte medräknad och inte heller de förluster som monopoliseringen av handeln tillfogade den indiska handeln och industrin. Man inser bättre omfattningen av utplundringen om man betänker att i en förkapitalistisk ekonomi är det potentiella överskottet litet och andelen merarbete mindre i förhållande till det nödvändiga arbetet än i en kapitalistisk ekonomi med högt utvecklade produktivkrafter.

Samme författare har beräknat att England runt 1800 fick en inkomst från Indien som svarade till 2 procent av dess BNP. Eftersom kapitalbildningen under denna tid kan skattas till 9 procent per år, kan Indien anses ha bidragit med i runda tal 25 procent till den ursprungliga ackumuleringen av kapital i England.

Vid mitten av 1800-talet övertog den brittiska staten administrationen av Indien. Den otyglade utplundringen avtog och Indien blev mera intressant som råvaruproducent för den brittiska industrin och som marknad för dess produkter. Landet infogades i den internationella arbetsdelningen på en plats som Sydasiens i stort sett ännu intar. Detta krävde ingrepp i samhällsstrukturen.

Det koloniala jordbruket

Moghulernas enande av Indien, liksom tidigare Mauryas och Guptas, var ett politiskt verk, som inte motsvarades av någon djupgående ekonomisk integration. Reproduktionen förblev lokalt självständig; genom den berömda sammankopplingen

av jordbruk och hantverk i byarna (det skajmanisystemet, se a.a.). kunde varje by producera sina konsumtions- och produktionsmedel i stort sett oberoende av omvärlden.

Det brittiska väldet var från början också politiskt och det Ostindiska kompaniet var bara en ny moghul – fast bosatt utomlands. Men Indiens inordning i den internationella arbetsfördelningen som råvaruproducent innebar att byarnas självständighet undergrävdes. Hantverksproduktionen ersattes gradvis av industrikapitalismen och jordbruket gjordes mer beroende av industriprodukter för sin reproduktion. Till en början tvingades jordbruket in i denna arbetsdelning med samma medel som moghulerna använt – genom utpressning av jordbruksöverskottet via beskattning; men skatten blev så småningom överflödigg och inordningen mera organisk genom införandet av privat äganderätt till jord. Därmed hade förutsättningarna skapats för den godsägare- och rikebondeklass som tillsammans med köpmän och ockrare ser till att större delen av jordbruksproduktionen fränhändes de omedelbara pröducenterna och omsätts på hemma- och världsmarknaden.

Det jordbruk som odlar för världsmarknaden omfattar dels en plantage-sektor, där té är den viktigaste grödan. (Indien och Sri Lanka står för 30 resp. 20 procent av världproduktionen). Dessutom finns en stor bondeproduktion av exportavgrödor. (Den bengaliska juteodlingen är det viktigaste exemplet).

Exportsektorn är naturligtvis en rent kolonial produkt, men dess betydelse har inte avtagit efter självständigheten eftersom inget av de sydasiatiska länderna lyckats, om ens försökt, dra sig ur den position i den globala arbetsfördelningen som kolonialismen skapat.

Det hemmamarknadsinriktade jordbruket blir viktigare ju mer industrin utvecklas och stadsbefolkningen växer – det senare som ett resultat av statsapparatusens växt och utstötningen av proletariserade bönder från landet. Processen startade redan under kolonial tid: i det brittiska Indien utvecklades en nationell bourgeoisie ur det inhemska köpmanskapitalet och ur kompradorbourgeoisien, trots alla hinder som den koloniala staten lade för industrins utveckling.

Hamnen i Colombo. Foto: Thomas Bibin.

Tabell 1: Andel råvaror av den totala exporten

Bangladesh (1976)	80 %
Indien (1975)	41 %
Pakistan (1977)	41 %
Sri Lanka (1969)	92 %

Tabell 2: Handelsbalans och bistånd i fyra sydasiatiska länder budgetåret 1974/75 (milj. US \$)

	Bangladesh	Indien	Pakistan	Sri Lanka
Import	1200	5739	2322	757
Export	404	4143	978	555
Handelsbalans	- 796	- 1596	- 1344	- 202
Utländskt »bistånd» (mest lån), utbetalt	924	1766	1019	203
Andel av exportinkomster som användes för återbetalning av lån	14,3%	18,8%	15,4%	17,4%

Den politiska självständigheten

Den brittiska imperialismen innebar alltså ett enhetsverk på en annan nivå än det förkapitalistiska imperiebyggandet – en ekonomisk integration i den internationella arbetsfördelningen som gjorde det politiska imperiet överflödigt.

Pakistan

Den politiska enheten »British India» bröts sönder i och med självständigheten 1947. I sina försök att motstå självständighetsrörelsen drevs den koloniala staten till att underblåsa motsättningen mellan hinduer och muslimer. Pakistan blev en märklig förening av muslimska stamterritorier (Baluchistan och North West Frontier Province) och en tvådelning av de klasskiktade Bengalen och Punjab samt Sind). Delningen ledde till en väldig omflyttning av befolkningen efter religiös tillhörighet. I östra Bengalen var jordägarna och ockrarna huvudsakligen hinduer; de fick vid delningen lämna Östpakistan. Deras jord delades ut till de muslimska bönderna – en jordreform blev alltså det icke avsedda resultatet av folkomflyttningen. I Punjab och Sind bestod den agrara klasstrukturen. Gods och gårdar som övergivits av hinduer tilldelades inflyttade muslimer som mist sina egendomar i Indien. Dessutom flyttade rika muslimska köpmanskaster från Gujarat och Punjab till det nya Väst-pakistan medförande sitt kapital.

Den nya staten hade en heterogen ekonomisk struktur. Stamområdena i norr och i väst var endast ofullständigt integrerade i samhällsformationen, medan Punjab och Sind varit kornbodar för den brittiska stadsbefolkningen, men inte producerat för export i någon större omfattning. Pakistan länkades till världsmarknaden huvudsakligen genom det jute som bönderna i Östpakistan odlade.

Ceylon

Koloniseringen gick längre på Ceylon än på fastlandet. Kanelodlingen utgjorde basen för Portugals (1505–1658) och Hollands (1658–1795) kolonisering av lägländerna. Engelsmännen koloniserade (från 1795) inbegrep hela landet. De introducerade först kaffe och sedan té. Till plantagerna importerades indiska tamiler som utsattes för en hård exploatering. Smulorna från téexporten – som omfattade 60 procent av hela exporten – fann vägen ner till den singalesiska majoritetsbefolkningen och medförde att landet upplevde en högre levnadsstandard än det övriga Sydasiens. Den etniska motsättningen mellan de indiska tamilerna och den övriga befolkningen (inhemska tamiler och singaleser) utnyttjades efter självständigheten av konservativa politiker för att motverka ett proletärt klassmedvetande.

Det postkoloniala jordbruket

Inom jordbruket har det inte ägt rum några avgörande förändringar i det mänster som här beskrivits. Odlingen av exportgrödor är fortfarande en viktig inkomstkälla, trots låg avkastning och låga priser. Visserligen har nationellt kapital övertagit de flesta plantager både i Indien och Sri Lanka, men detta har inte medfört några avgörande förändringar. Tèhandeln dominerar fortfarande helt av de engelska storbolagen (Broke Bond, Lipton etc.). Från självständigheten till början på 70-talet sjönk priset på té så kraftigt att landet trots en fördubbling av produktionen inte lyckades öka sina exportinkomster från té. Gummi- och koprapriserna har inte utvecklats mycket bättre.

Hämmat av produktionsförhållandenas

struktur (se vårt a.a.) har det jordbruk som är inriktat på hemmamarknaden endast lyckats hålla jämna steg med efterfrågan. Produktionen har ökat genom utvidgning av den odlade arealen, genom investeringar i bevattningsanläggningar och genom en förbättrad arealproduktivitet. Konsumtionen av agro-industriella produkter har ökat, främst av konstgödning och pumpustrutning. Som följd härav har jordbruket ytterligare underordnats marknadens krav och den kapitalistiska industrin. Samtidigt har statens roll vidgats genom sk »agricultural extensions» av nya utsäden och krediter till (främst) godsägare och storbönder. Både den agro-industriella och den statliga expansionen är intimt förknippade med imperialismen: den agro-industri som finns är imperialistiskt dominerad och den statliga jordbrukspolitikerna är i stora stycken dikterad av Ford Foundation och Världsbanken.

Men den icke-jordbrukande delen av befolkningen har försörjts med livsmedel

till priset av en minskande konsumtion på landsbygden. De indiska siffrorna är vid det här laget väl kända: från 1960/61 till 1968/69 ökade den del av lantbefolkningen som lever under »fattigdomsgränsen» från 38 till 54 procent. (Fattigdomsgränsen definieras officiellt som 15 rupees i månadsinkomst per person i 1960/61 års priser). I Bangladesh ökade antalet fattig, här definierade som de som lever på mindre än 1935 kcal/capita/dag, från 40 till 62 procent från 1963 till 1975. Mindre precisa data pekar på en liknande utarmning i Pakistan och Sri Lanka. Misären ökar, men inte i första hand på grund av befolkningsutvecklingen som många tror, utan på grund av en ökad snedfördelning av jorden, som trots alla sk jordreformer tycks ha ägt

rum i hela Sydasiens. En effekt är att en större andel av skörden säljs av de större jordägarna som »överskott» på marknaden till den mera köpstarka stadsbefolkningen.

Satsningen på importersättning

Medan jordbruket relativt sett stagnerat, har industrin expanderat, åtminstone under de första 20 åren efter självständigheten. Industrialiseringen har, som är väl känt, främst varit importersättande. Men strategin för att bygga upp industrin har skiftat mellan de olika länderna.

Indien har gått en statskapitalistisk väg. Landet ärvde en stor valuta-reserv, hopsamlad under andra världskriget, då exportpriserna var höga. Med hjälp av den utländska valutan, bistånd från framför allt Sovjet och östblocket och en intern mobilisering av resurser, framför allt genom indirekt beskattning av masskonsumtionsvaror, började Indien från och med 2:a femårsplanen 1956–61 bygga ut strategiska delar av industrin i statlig regi. Man satsade stort på den industriella infrastrukturen (kraftförsörjning, kommunikationer) och på tung industri. Det statliga industrin var kanske inte räntabel för staten, men lönsam för den privatägda industrin, som fick bättre produktionsbetingelser, billiga råvaror från den tunga industrin och en marknad, genom den efterfrågan som den statliga satsningen skapade. Mellan 1950 och 1965 växte den indiska industriproduktionen med i genomsnitt 7,5 procent per år. Detta ska jämföras med jordbrukets tillväxt: 2,6 procent per år för samma period.

I Pakistan har det statskapitalistiska inslaget varit mindre, men staten har haft en nyckelroll i kapitalbildningen. Förutom biståndet som, i likhet med det indiska fallet, varit viktigt för industrialiseringen, använde sig Pakistan också av inkomsterna från juteodlingen. Staten beslagtogs juteodlarnas merarbete genom att manipulera valutakurserna: man övervärderade den pakistanska rupeen, så att rupee-priset på jute på motsvarande sätt blev undervärderat, jämfört med världsmarknadspriset. Därigenom blev det ju också lönsamt att importera. De köpmän som invandrat från In-

dien kunde förvandla sitt rupee kapital till hårdvaluta och få licenser för att importera maskiner. Juteodlarnas merarbete fördes alltså över till en nymornad nationell bourgeoisie, som kunde ackumulera produktivt kapital på gynnsamma betingelser, och sälja sina produkter på en skyddad marknad där priserna, liksom i Indien, ofta låg högt över världsmarknadsnivån.

Överföringen av mervärde från juteodlarna till bourgeoisie följde också ett geografiskt mönster. De utsugna bönderna var bengaler, bourgeoisie var västpakistansk. Därmed fick förhållandet mellan Öst- och Västpakistan en kolonial prägel. Trots att Östpakistan 1960 hade

55 procent av befolkningen, fanns bara 30 procent av industriarbetarna där. Enligt siffror som Daniel Asplund räknat fram, sjönk per-capita-inkomsten med 5 procent i Östpakistan under 1949–60, medan den steg med ungefär 13 procent i Västpakistan under samma tid. Detta var den ekonomiska grundvalen för den bengaliska självständighetskampen och uppkomsten av Bangladesh 1971.

Sri Lanka har inte industrialiserat i samma omfattning. Exportinkomsterna, som bygger på den kraftiga utsugningen av de tamilska plantagearbetarna, har främst använts för import av masskonsumtionsvaror (mat och textilier) och lyxvaror – tillsammans ca hälften av all import. De be-

römda risransonerna, som i många år efter självständigheten tillförsäkrade befolkningen ett minimibehov av ris, utgjorde en stor post i budgeten och avledde potentiella resurser för industrialiseringen.

Idag hör Indien och Pakistan till de tio största industrinationerna i tredje världen. Men importersättningsstrategin har spelat ut sin roll. Den import som varit lättast att ersätta med inhemsk är nu ersatt. Dessutom byggde ju industrialiseringen åtminstone delvis på en utplundring av folkmajoriteten, vilket nu slår igen i form av en vikande efterfrågan. Krisen kan ses i ex i de indiska siffrorna: tillväxttakten 1965–75 var bara hälften av den för årtiondet innan (3,3 jämfört med

7,5 procent). I Pakistans fall yttrade sig krisen i att en stor del av marknaden föll bort (Bangladesh) med åtföljande problem för industrin att hitta nya marknader. Detta ligger bakom den sk export-industrialisering som båda länderna nu försöker sig på. Industrivaror utgör redan ca 50 procent av Indiens export och mer än 60 procent av Pakistans. Exporten subventioneras på olika sätt av staten – i detta finns ett gemensamt drag i importersättningen och exportriktningen: också den senare bygger på en utplundring av folkmajoriteten. Enkelt uttryckt: eftersom indierna inte längre har råd att bära skjorta, exporteras skjortorna till Väst.

Skuldfällan

Det viktigaste tecknet på de sydasiatiska ländernas in- och underordning i det imperialistiska systemet är deras negativa handelsbalans.

Samtliga länder har ett stort importöverskott, som de imperialistiska länderna beredvilligt fyller i med bistånd. På sätt och vis bidrar de därigenom till att reproducera det skeva förhållandet till världsmarknaden.

I den mån som biståndet tjänar till att på längre sikt upphäva det ekonomiska beroendet, skulle man kunna hävda att det främjar ekonomisk självständighet. Än så länge är det inte så mycket som pekar i den riktningen. Den delvis biståndsfinansierade importersättningen i importen från konsumtionsvaror till produktionsmedel och teknologi.

Bangladesh har i mycket ett unikt förhållande till imperialismen. Mer än hälften av statsbudgeten finansieras genom bistånd. En stor del av detta är livsmedels-gåvor från USA – spannmål som säljs i statliga butiker till dem som har ransoneringskort. Dessa är inte landsbygdens fattiga, utan poliser, militär, andra statstjänstemän och medelklassen i de sex största städerna. Försäljningen ger staten

inkomster för att täcka de växande utgifterna för militär, polis och domstolsväsen. Dessutom anses livsmedelsransoneringen nödvändig för att upprätthålla lag och ordning i städerna – det har en stabiliserande funktion inte bara inrikespolitiskt, utan också regionalt: om de revolutionära traditionerna i Bangladesh tilläts fortleva, kan man räkna med en ny indisk intervention, något som kan få storpolitiska effekter och hota amerikanska, sovjetiska och kinesiska intressen. Dessutom lägger ransoneringen ett lock på jordbruksprisernas utveckling; de upprätthåller ett bytesförhållande mellan stad och land som är till städernas fördel. Men det uppmuntrar knappast jordbrukets utveckling, det stimulerar de bengaliska mellanbönderna till subsistensjordbruk snarare än marknadsproduktion och rikebönderna till att äta upp sitt överskott snarare än att investera det produktivt. Däremot bidrar denna prispolitik till en välkänd sydasiatisk strategi: att ackumulera kapital genom att pressa ner befolk-

ningens levnadsnivå.

Det amerikanska livsmedelsbiståndet ska dessutom ses i sammanhang med upptäckten av en av jordens största gasfyndigheter i Bangladesh. Som framgår av en artikel i Sydasiabulletinen 2/78 kan president Ziaur Rahmans hårda tag mot den revolutionära oppositionen — med blader av dödsdomar — ses som ett beställningsjobb för imperialismen: om de multinationella företagen ska vara intresserade av att investera i bengaliska gasfyndigheter krävs politisk stabilitet.

Den postkoloniala staten

Vi har pekat på hur utvecklingen både inom jordbruk och industri drar in statsapparaten i den ekonomiska reproduktionen. Statens roll växer också med bistandsflödet.

Statsapparatus ökande betydelse i »utvecklingsprocessen» har tilldragit sig marxisters intresse, alltsedan Michal Kalecki formulerade sin teori om *intermediära regimer*, med Indien för ögonen. Teorin gick ut på att den nationella bourgeoisie var så försvagad av kolonialismens struptag, att medelklassen efter självständigheten kunde ta kommando över statsapparaten och använda den för att frigöra nationen från imperialism och feodalism. Teorin beskriver någorlunda väl Indiens utveckling under 50-talet. Vi har citerat de fina siffrorna framför allt för industriutvecklingen under andra femårsplanen, som kunde ge grund för en viss optimism. Det var först med svältåren på 60-talet som Kaleckis teori kom att verka som önsketänkande. Men teorins kärna, statens växande roll och dess relativa självständighet, består intakt. Hamza Alavis teori om den postkoloniala staten kan ses som en modifikation av Kaleckis. Alavi ser staten som balanserad mellan tre klasser: godsägarna som härskar på landsbygden, den nationella och den metropolitiska bourgeoisie. I balansen när statsapparaten, dvs byråkratin och militären en relativ autonomi gentemot de tre härskande klasserna. Speciellt i ett land som Indien där byråkratin fått fotfäste i ekonomin genom den statsägda industrin, kan den styras den politiska processen, åtminstone innanför vissa ramar. Detsamma kan sägas om militärens roll i Pakistan och Bangladesh. Det är alltså fel att framställa byråkratin och militären som lydiga redskap i

händerna på en enda klass; de har en viss självständighet, vilket avspeglas i dess ideologi — vare sig det rör sig om de indiska politikernas socialism och icke-våld eller de pakistanska militärernas muslimska ortodoxi.

Detta komplicerade förhållande mellan staten och klasserna kan illustreras av Indira Gandhis fall. De enda klasser som kan antas ha haft ett ekonomiskt intresse i hennes politik under undantagstillståndet är de indiska monopolhusen och den metropolitiska bourgeoisie — både Tata och Birla, de största monopolisterna uttryckte sin tillfredsställelse med den goda disciplinen, t ex på arbetsplatserna. Åtminstone om man ser Världsbankens och Aid India Consortiums agerande som ett uttryck för imperialismens intressen kan man säga att den stödde Indira Gandhi: båda dess organ godkände undantagstillståndet genom att bibehålla och t o m öka på bistandsflödet. Där emot satte sig Indira Gandhi på alla andra klasser, och det var hennes misstag: godsägarna hotades ständigt, åtminstone på retorikens plan, av jordreformer, ingrepp mot ocker och dessutom förlorade de sina kanaler till maktens olika centra, genom att Kongresspartiet blev så toppstyrt och genom att de valda organen blev utan inflytande. Medelklassens olika skikt drabbades på olika sätt: av att de medborgerliga rättigheterna försvann, av gangsterfasonerna mot de små köpmännen, av toppstyrningen av administrationen, etc. Arbetarklassen drabbades av strejkförbud och slumsanering, och liksom den övriga underklassen, av tvångsteriliseringarna. Därmed överskreds klart ramarna för monopolhusens och den metropolitiska bourgeoisie herravälde. Men avgörande för Indira Gandhis fall var kanske det hot som den tredje härskarklassen, godsägarna, såg i henne. ■ ■

Några referenser

- Selbourne, David: *An Eye to India*. Penguin, Harmondsworth 1977 (om undantagstillståndet)
- Patnaik, Prabhat: »Imperialism and the Growth of Indian Capitalism», i Blackburn (red.), se nedan.
- Nations, Richard: »The Economic Structure of Pakistan and Bangladesh», i Blackburn (red.).
- Blackburn, Robin (red.): *Explosion in a Subcontinent*. Penguin, Harmondsworth 1975.
- Bettelheim, Charles: *India Independent*. Monthly Review Press, New York 1968.
- Gough, Kathleen: »Imperialism and Revolutionary Potential in South Asia» i Gough and Sharma (red.) se nedan.
- Alavi, Hamza: »The State in Postcolonial Societies: Pakistan and Bangladesh» i Gough and Sharma (se nedan).
- Bagbhi, Amiya Kumar: »Foreign Capital and Economic Development in India: A Schematic View» i Gough and Sharma (se nedan).
- Gough, Kathleen och Sharma, Hari P. (red.): *Imperialism and Revolution in South Asia*. Monthly Review Press, New York and London 1973.
- Roy Ajit: *Monopoly Capitalism in India*. Naya Prokash, Calcutta 1976.
- Kidron Michael: *Foreign Investments in India*. Oxford University Press 1965.
- Kalecki, Michal: *Essays on Developing Economies*. The Harvester Press, Hassocks, Sussex 1976.
- Asia 1978 Yearbook, Far Eastern Economic Review, Hongkong 1978.
- Djurfeldt, Göran och Lindberg, Staffan: »Fattigdomens orsaker i Indien». *Kommentar* nr 3 1978.
- Bibin, Thomas: *Sri Lanka; från feodalism till undertryckt kapitalism*. Proletärkultur, Göteborg 1974.
- Asplund, Daniel: *Bangladesh. Landanalys*. SIDA, Stockholm 1977.
- Habib, Irfan: »Colonialization of the Indian Economy». *Social Scientist*, vol. 3 (1975):8, pp. 23—53.
- Martinussen, John: »Ökad indisk självständighet — för privata företag». *Rapport från SIDA* nr. 1 1978.
- McHenry, Donald & Bird, Kai: »Food Bungle in Bangladesh». *Foreign Policy* no. 27, 1977, pp. 72—88.
- Jonsson, Sten: »Svenskt bistånd mot gerilla». *Sydasiabulletinen* nr. 3 1977.
- Jonsson, Sten: »Politik med gas i botten». *Sydasiabulletinen* nr. 1 1978.
- Kosambi, D.D.: *Ancient India: A History of Its Culture and Civilization*. Pantheon Books, New York 1965.
- Chandra, N.K.: »Western Imperialism and India Today». *Economic and Political Weekly*, vol. VIII (1973) nos. 4—7, pp. 221—244, 403—408.

FILM I INDIEN

stjärnor i kommersiellt mörker

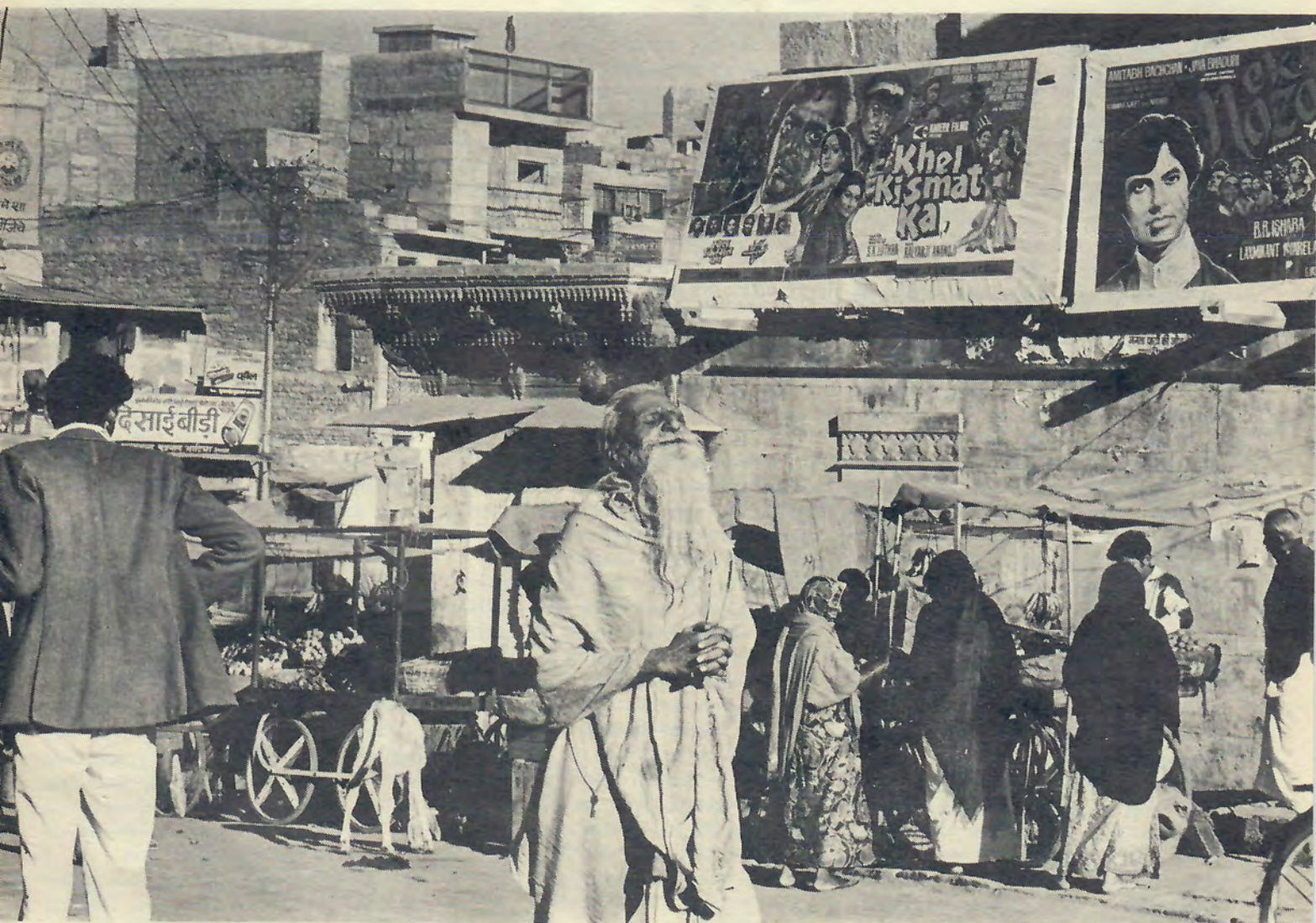

Foto: Börje Tobiasson

Sydasien är inte bara ekonomi och politik även om dessa teman ofta dominerar i informationsflödet. Att sprida kunskap om Sydasiens handlar också om att berätta om olika kulturyttringar i området. Thomas Bibin, sociolog och journalist i Göteborg, har tittat på indisk film.

Trafiken är som vanligt tät på Connaught Place i centrala New Delhi. Det är en kväll i december och det är kallt. De många ljusen bleks av en gråaktig smog som lägger sig som en följd av de stora temperaturskillnaderna mellan dag och natt, men som säkerligen också innehåller en hel del avgaser.

Framför Regal-biografen har det samlats mycket folk och biljetterna är slut för länge sen. En vän har tipsat mig att se kvällens film, trots att den är på hindi som jag inte förstår, och jag har låtit mig övertalas.

Inne i salongen råder allt annat än den förväntansfulla tystnad man är van vid hemifrån och cigaretröken skymmer nästan den stillbildeklamation som ändå ingen tycks bry sig om.

Biografägaren tycks förutsätta att den urbana publiken talar engelska för som förspel visas en engelskspråkig film om en amerikansk turist som långsamt tröttnar på sin indiska semester eftersom alla ber honom om dricks. Speakern slutar med att uppmana den synbarligen världsvana publiken att inte be om pengar för varje liten tjänst de gör gästande utlänningar. Filmen är gjord av den statliga filmbyrån och jag gissar att biografägaren måste visa den.

Kvällens film visar sig snart vara värd besöket. Den heter Nishant (ung: Vid nattens slut) och den är gjord av den i Indien mycket välkände Shyam Benegal, en av de få indiska filmskapare som valt att inte ägna sig åt de musik- och danssoppor som annars dominerar den indiska filmmarknaden.

Filmens handling är förlagd till tiden strax före självständigheten 1947, och den berättar hur fyra jordägande bröder terroriserar en landsby. Till byn flyttar så en lärare med sin hustru men hustrun blir bortrövad av bröderna som förgår sig mot henne. Nu är måttet rågat och med hjälp av präster och bybor så slås bröderna ihjäl. Men också lärarhustrun dödas av de revolterande byborna. Hustrun hade dessförinnan hunnit bli bitter för att hennes man inte kunde reda upp situationen själv, och dessutom hade hon börjat fatta tycke för den yngste brodern

Sensmoralen tycktes vara att bönder alldeles visst har kraft att förgöra sina förtryckare, men också att kvinnoförtrycket i Indien går så långt att kvinnorna själva bereder vägen för sin egen undergång. Kanske kunde man också förstå att när medelklassen deltar i en revolt så kan de inte hejda den utan till slut drabbas de också.

I många avseenden är det här en bra film. Foto, ljud, redigering och dramatisk uppbyggnad kan väl mäta sig med det bästa i väst. Och som action-betingad västerlänning fångade den in mig trots det främmande språket. Jag kände att det här måste kunna betvinga den mest motspänstige grundskoleelev hemma i Sverige. Och innehållsligt är det ju en utmärkt lektion i indisk landsbygdspolitik.

Men indisk film visas inte på de svenska biograferna. Trots att Indien är världens största filmproducent. Man gör omkring 500 spelfilmer om året. I och för sig är det nog bra att vi slipper få hem alla dessa filmer för de allra flesta är av sämsta pilsnersort i modern indisk tappning. Men de seriösa filmerna är tillräckligt många och tillräckligt bra för att nå en svensk publik.

* * *

Det är sant att minst nio filmer av tio i Indien är framställda enligt ett enda recept – en formel. Denna filmtyp brukar därför betecknas som formula-film, vilken schematiskt bygger på sång och dans bakom vilken hjälpligt skymtar en nödortfölig intrig. Men inte heller intrigen följer den utveckling vi är vana vid, utan snarast är det fråga om en samling självständiga tablåer som står ganska fria gentemot varandra. »Händelsefattigt» skulle förmodligen en kriminaltillvänjd publik i väst säga. Även om mordet är lika rikligt.

I formula-filmens stabila likformighet är män verkligen män, och kvinnor finns mest med för prydnadens skull när dessa män genomför sina rituella tjäderspel, slagsmål och hjältedåd, regelbundet avbrutna av sång och dansnummer. En indisk samhällsvetare gjorde på 50-talet en undersökning av 60 spelfilmer på indiens huvudspråk hindi. Han fann genomsnitt-

ligt 7,7 sånger per film och att hjälten sjöng i 70 % av sångerna medan de staccars hjälttinnorna sjöng eller dansade och sjöng i 93,3 % av numren.

En andraplanshjäلتinna kan stå mot en solig fond och i pigga rytmer sjunga om kärlek i sju minuter, varefter en snara dinglar ner i bilden och stryper henne. Hjälten och hjälttinnan hittar henne och kommer till slutsatsen att mördaren måste vara den där mörkhyade, orakade, okammade och blekfete gynnaren som har hängt med från filmens första scen (då publiken redan hade klart för sig att han skulle mörda fem personer). Men innan hjälteparet med våldsamma medel näpsar honom, sjunger de en tio minuter lång kärleksduett, som sopar undan spåren från allt vad död och mördare heter.

(Stenberg, U & Säverman, O:
Maktens objektiv. Sthlm 1975)

Miljöerna är alltid de det indiska folket aldrig får se om inte på film: överklassens palats och lyxvillor eller deras semesterorter. Att se sång och dansnummer uppföras av klädsamt småfeta hjältefigurer i snön intill en vintersportort i Himalaya är sånt man inte glömmet i första taget. Det är en kulturchock med många bottnar.

Värderingarna i dessa filmer påminner onekligen om amerikansk 30- och 40-talsfilm. Det är heller inte så underligt eftersom det var under denna tid som indisk kommersiell film skapades, mest efter amerikansk förebild. Hollywood försökte självt komma in på den indiska filmmarknaden, men misslyckades eftersom den indiska filmpubliken då upplevde den västerländska kulturen som främmande och ofta som ett uttryck för koloniala ambitioner. Däremot kom sången och musiken att moderniseras och kommersialiseras under påverkan västerifrån.

Omkring hälften av alla indiska filmer görs i Madras. Här är inslaget av religiösa teman stort eftersom hinduismen har sitt mest ortodoxa trosområde i södra Indien. Men formula-filmer är det lika fullt.

Utöver Madras finns det i Indien ytterligare två filmcentra. Dels Calcutta där man gör omkring tio procent av landets spelfilmer samt Bombay där man på hindi gör en fjärdedel av filmerna.

* * *

Men som sagt, indisk film är inte bara pengar och en anpassning till en lägsta medvetenhetsnivå. Där finns också en seriös filmtradition som något oegentligt brukar betecknas som experimentell film. Av de seriösa filmerna är det kanske fem filmer av hundra som försöker närma sig den indiska verkligheten, som har ett samhällskritiskt inslag eller som försöker göra filmskapandet till en egen konstform och inte bara ett sätt att häva in pengar.

KA Abbas var en av de första filmare som bröt med formulfilmerna. För ca 30 år sen var han den förste att då bryta en tjugotreårig tradition genom att helt ta bort dans och sång. Abbas var huvudsakligen en dokumentärfilmare som begick fräckheten att filma det indiska folket, fattigdomen och förtrycket. Han var politiskt radikal och lade i sina filmer huvudvikten vid innehållet, inte vid det rent filmiskt kvalitativa.

Abbas' mest kända film är nog »A Tale of Four Cities» som kom i början av 70-talet. Den statliga filmcensuren stoppade den eftersom den visade hur arbetarna har det i de indiska storstäderna och prostitutionen i Bombay. Efter några år släpptes den dock.

Bimal Roy kom ursprungligen från Bengalen, men filmade under senare år på hindi i Bombay. Hans spelfilmer kan närmast liknas vid den italienska nyrealismen, men där fanns vissa drag kvar av formulfilmerna. Roy var dock socialt inriktad och hans filmer innehöll ofta en kritik av kastsystemet, hemgiftsordningen osv. Musikinslagen var inordnade i ett realistiskt mönster, i själva handlingen.

Den mest pristygde och mest internationellt kände indiske filmaren är ändå *Sathiyat Ray*. Han är fortfarande aktiv och hör till Calcutta-skolan, även om han under senare år börjat göra filmer på hindi. Ray är realist och estet, och hans filmer har mycket god teknisk kvalitet. Mest kända är kanske hans första filmer, den sk Apu-trilogin (1954 1956 och 1960) som är en känslig skildring av en bengalisk bypojkes uppväxt och konfrontation med storstaden Calcutta.

Men Ray har gjort många filmer sen dess och han har gradvis utvecklats från en beskrivande realism till ett ställningstagande gentemot missförhållandena i det indiska samhället.

Det kan inte nog understrykas att dessa filmare utgör undantag. Deras filmer är dessutom allt annat än revolutionära, men ändå mötte de ett hårt motstånd från filmcensuren och från finansierarna. De var kanske tidigt ute med sin realism, men de har inte på något sätt kunnat bryta formulfilmens dominans. Inte minst Ray är väl medveten om detta och han menar också att den typ av film som han står för knappast kan förstås av de fattiga indiska biobesökarna. De är uppfosttrade i en helt annan filmtradition och de har ännu inte hunnit tillägna sig de verktyg som behövs för att förstå det indiska klass- och kastsamhället.

* * *

Regeringspolitiken i Indien har inte bara varit en hämsko för den seriösa filmen och dess konstnärliga utveckling. Censuren har varit ett effektivt medel att stoppa all kritik mot den bestående ordningen. Enligt denna bestående ordning är det tillåtet att göra film som inbegriper en kritik av kolonialtiden (naturligtvis), jordherreväldet och t o m kapitalismen rent allmänt. Men det var under alla år (åtminstone fram till 1977) förbjudet att rikta kritik mot Kongresspartiet eller den sittande regeringen.

A andra sidan ansåg man att man måste gripa in mot formulfilmens totala och spekulativa utslätning, så man inrättade en statlig filmskola i Poona (nära Bombay) liksom ett statligt filmfinansieringsbolag (FFC). Ett skäl till att FFC bildades var säkert också att man ville motverka alla svarta pengar som snart kom att helt dominera filmvärlden.

«Filminstitutet och FFC kom att innebära en ny utveckling inom indisk film. Hit kom folk som inte ville eller fick gå i de stora pengarnas skola. Glamour och stjärnvälde hade länge urvattnat den indiska filmen. Och i och för sig är det så fortfarande, men nu finns det åtminstone en kvalitativ film vid sidan om.

Resultatet blev en realistisk film-trend, filmer som »rört om» i verkligheten men utan att ge några lösningar. När befrielsefilm av betydelse finns det inte i Indien idag.»¹⁾

(Guatam, filmstudent)

Men filminstitutet och FFC har i alla fall fått fram en känd »befrielsefilm». Det är *Mrinal Sen* som bl a gjort »Calcutta 71» (om naxaliterna, Indiens väpnade revolutionärer) och »The Interview».

Ett annat barn av filminstitutet är *Shyam Benegal* som gjorde »Nishant», den film jag berättade om i inledningen. Det var 1975, och sen dess har han haft stora framgångar med flera filmer. Benegal har fortsatt att hålla sig till att göra landsbygdsepos, och 1977 slog han den indiska filmvärlden med häpnad genom att bekosta sin film »Manthan» med hjälp av pengar från bönder i ett mjölkkooperativ i delstaten Gujarat.

1977 var ett intressant år på flera sätt. Sathiyat Ray började för första gången använda utländska skådespelare och flera filmmakare (bl a Benegal) har börjat filma på två språk samtidigt. Dessutom startades ett filmmakarkooperativ, »Yukt», som ska göra det möjligt för filmare som inte har pengar men väl de goda idéerna att sätta igång.

* * *

De svarta pengarna finns inte bara med när det gäller att bekosta filmerna. De finns också på distributionssidan. Ett av de avgörande hindren för landsbygdens utveckling i Indien idag är att jordherrarna investerar mycket av sitt överskottskapital i onyttigheter. Efter att ha sugit ut traktens bönder genom ocker, svältlöner och skyhöga arrenden finner jordherren det ofta luckrativt att investera i en biograf. Där är biljettpriserna så anpassade att de kan locka till sig de sista sekenerna av ortsbornas »rörliga kapital» i utbyte mot en stunds verklighetsflykt. Biografen är ofta den enda moderna byggnaden i området.

Men även i storstäderna är distributörerna ett hinder för den seriösa filmen. Mästare som Ray och Benegal har än idag svårt att visa sina filmer i Indien, trots att t ex Ray når berömmelse utomlands. För nåt år sedan hände det med hans film »Godhuli» som visades på filmfestivalen i London, men som inte fick visas i Indien på grund av distributörernas ovilja. Det sägs till och med att man krävde att han skulle ändra slutet i filmen för att man skulle visa den.

Att sen den seriösa indiska filmen inte visas i Sverige visar bara hur futtigt kulturutbudet blir när det enbart är pengarna som avgör.

Denna artikel sampubliceras med den göteborgska kulturtidskriften *Permanent Press*. Inresserade av *Permanent Press* kan vända sig till tidningens redaktion: Linnégatan 7, 413 04 Göteborg. Prenumeration kostar för 4 nr. 30 kr (pg. 11 13 60-4); märk talongen med Olsson).

SIDAs inblandning i det andra befolkningsprojektet i Indien (IPP 2) har utlöst en våg av kritik, kritik som vi tyvärr inte sett särskilt mycket av i massmedia. Journalisten Bo Gunnarsson är en av de få som på ett tidigt stadium höjt en varningens finger.

indien   kastrerar SIDA betalar

Foto: Bo Gunnarsson

– Ledande tjänstemän på SIDA hälsade upptrappningen av familjeplaneringskampanjen med tillfredsställelse. Man tyckte att det inte var en dag för tidigt. Man menade att det kunde behövas lagstiftning.

Så sa Sten Olof Döös, chef för biståndskontoret i New Dehli, i en bandinspelad intervju i oktober 1979. Några dagar senare kom han med en brasklapp.

– Man visste ju inte hur tvånget skulle yttra sig, sa han. Så småningom förstod vi vad som skedde och blev upprörda över det. Vi påpekade vid flera tillfällen vår oro för indiska politiker.

Gjorde man? En av dem som påstår sig ha gjort det är Peter Hegardt, då på hälsobyran. Ni kan läsa utdrag ur hans märkliga epistel härintill. Författad just under den värsta människojakten med – som jag ser det – ett medvetet syfte att skapa förståelse för de hårdhänta metoderna.

Efterklok – det är han inte ensam om.

Under undantagstillståndet försökte jag få Jarl Traneus att åka till något distrikt som ingick i indiska befolkningsprojektet (finansierat av SIDA och Världsbanken), för att själv pejla stämningarna. Traneus lyssnade med ett halvt ord men gjorde ingenting.

– Det är Världsbankens bord, sa han. Dom har en man här för att sköta det.

Jag tog kontakt med Ernst Michanek då han besökte Tokyo. I telefon meddelade han mig att han inte kunde ta emot mig utan bisittare och att sådan ej medföljde på resan. Kunde han då inte ta del av den information som jag samlat under två månaders resa på den indiska landsbygden? Ett informellt samtal bara? Hans svar: – Jag kan inte se vad syfte det skulle tjäna . . .

– Vi tolererar inte våld, sa SIDA:s Bo Göransson på förfrågan i DN den 9 nov i fjol.

Nähä. Tvångslagarna välkomnades men våld var man emot. Förstå logiken i det resonemanget, den som kan.

Sten Olof Döös vägrar medge att SIDA medverkat till ekonomiskt tvång i familjeplaneringen.

– Att betala fattiga människor för att de skall sterilisera sig kan jämföras med att svenskar får betalt när de ger blod, sa han i en DN-intervju den 10 mars 1977. På en fråga om han citerats korrekt sa han:

– Javisst. Människor som underkastar sig besvär skall ha betalt . . .

Besvär? Fattiga som tvingas sälja sin fertilitet – dom har bara *en* sådan och kan aldrig få den tillbaka – och underkasta sig förnedringen på operationsbordet för att få mat till familjens överlevande . . . Besvär? Fattar Döös inte att dom drivs med piska och att SIDA är med och håller i piskan?

Familjeplanering har länge varit SIDA:s heliga ko och om aktiviteterna inskränkt sig till missionerande så skulle det vara tämligen harmlöst.

Så är inte fallet.

Familjeplaneringsbiståndet kan sägas vara SIDA:s eget Watergate.

Indiska befolkningsprojektet nr ett (IPP-1) är den största biståndsskandal som SIDA någonsin varit inblandad i. Depo Provera-förmedlingen till Bangladesh, Sri Lanka och Kenya är också en saftig sak. Massvasectomilägren i Indien i början av 1970-talet där SIDA bidrog med »morötter» åt de fattiga, befolkningsprojektet i Bangladesh (också här i kompanjonskap med Världsbanken) där man tillåter p-pillerspridning utan läkarkontroll och spiralhistorien är andra klavertramp.

Hälsobyran är en av de viktigaste avdelningarna på SIDA. Men under 1970-talet har chefsposten innehaft av personer som tillät svenskt bistånd att ta mycket farliga vägar.

Carl Wahren, nu IPPF:s generalsekretär och medlem av internationella familjeplaneringsmaffian, efterträdaren Stig Abelin och f d generaldirektören Ernst Michanek betraktar, när det gäller u-länderna, graviditeter mer som sjukdomar som måste bekämpas likt en epidemi.

De är oemottagliga för fakta, de bekämpar forskare och medarbetare som har andra åsikter, de klubbar ned opinionsbildare som i brist på argument kallas »familjeplaneringsmotståndare».

De hemlighåller besvärliga fakta som tex bieffekterna av steriliseringsdrogen Depo Provera.

Den 26 aug 1976 sköt polis och soldater ihjäl 100–200 fattiga människor som protesterade mot hot om tvångsterilisering i byn Rankhedi i Sultanpurdistriktet 800 km öster om Delhi.

Sultanpur var ett av sex distrikt i delstaten Uttar Pradesh som ingick i SIDA:s och Världsbankens befolkningsprojekt IPP-1.

Världsbanken kände till det inträffade redan några dagar efteråt. En statlig undersökningskommission har hållit ett 30-tal offentliga hearings, massmedia har refererat. Ledande forskare på befolkningscentrat i Lucknow – anställda av IPP-1 – hade utlöst folkresningen genom att hota byborna med tvångsåtgärder.

SIDA påstår att man först den 8 nov 1979 – mer än tre år efteråt – fick vetskap om blodbadet.

Är det sant så bör Anders Forsse pricka hrr Traneus, Hegardt och Döös för försumlighet som gransar till tjänsefel. Det kan också vara en lögn och då har SIDA medvetet vilselett folkopinionen under tre år.

Rankhedi-massakern är fortfarande okänd i Sverige. Nyheten trollades bort av Dagens Nyheter. Texten skrevs om, två artiklar bakades ihop till en. Hårda fakta försvann. SIDA-chefer tilläts påstå att man var emot tvång, medan min dokumentation som bevisade motsatsen klipptes bort.

Nyheten om blodbadet var så väl gömd att inte ens kvällspressen hittade den. Inte en enda tidning i Sverige följde upp eller kommenterade min artikel.

Debatten torkade in.

SIDA överväger nu att gå in i ett nytt befolkningsprojekt i Indien, IPP-2, tillsammans med Världsbanken. Beslutet fattas i februari–april.

För att bemöta SIDA-ledningens demagogiska argument är det viktigt att ha klart för sig varför vårt biståndsorgan inte vidtog några åtgärder beträffande familjeplaneringsbiståndet under undantagstillståndet. Jag återger artikeln som försvann på Dagens Nyheter.

»Fp-kampanjen i Indien under undantagstillståndet vållade terror i stora delar av landet, särskilt i hindi-bältet i norr. De sex IPP 1-distrikten i delstaten Uttar Pradesh var inget undantag, tvätom. Det nyligen utbyggda nätet av hälsocenters och kliniker utnyttjades till max. IPP-1 skonades inte trots den långsiktiga forskning som pågick.

Massakern i Rankhedi var långt ifrån den enda incidenten i IPP-1.

I det närliggande Rae Bareli-distriktet berättade upprörda bybor för mig att alla män i bygden tvingats gömma sig i sockerrörsfälten under flera veckor, eftersom familjeplanerarna, eskorterade av polis, gjorde nattliga raider mot byarna för att klara av sina kvoter av »motive-

Överallt möttes IPP-1:s familjeplanerare med misstänksamhet. Det hände att de utsattes för stenkastning, att deras bilar vräktes i diket och att kliniker brändes. Näringsprogrammet i Dalmau bojkottades, folk fruktade att ämnen som gjorde deras barn sterila var iblandade den föda man erbjöds.

Misstro, fruktan och skräck rådde i byarna.

ringar» för sterilisering.

Det var människojakt.

SIDA stödde indirekt tvånget. Det fälta av befolkningen som kände till att IPP-1 delvis finansierades av svenskt bistånd associerade också SIDA med det rådande förtrycket.

Något tidigare, i oktober 1975, hade Ernst Michanek i en DN-intervju deklarerat att SIDA:s medverkan till tvångsätgärder var fullständigt utesluten, att det var helt oförenligt med vår biståndspolitiska målsättning. Då talades det om risk för användning av steriliseringsmedel i dricksvatten, massvaccinering mot fruktansamhet – gjorde man nu en kvalitativ skillnad mellan användning av polis, byråkrati och det legala systemet?

Varför bromsade inte SIDA, varför teg man? Frågorna hopar sig.

– Biståndskontoret i New Delhi var hopplöst underbemannat, säger Sten Olof Döös. Uppgifterna om vad som hände var motsägelsefulla. Indiska regeringen påstod att familjeplaneringspolitiken inte ändrats.

Det är svaga argument. Viktigare är att »hög SIDA-tjänstemän tyckte att det inte var en dag för tidigt att Indien tog i med hårdhandskarna mot sin överbefolkning» (ur intervju med Döös).

SIDA visste tillräckligt. SIDA tummade på en helig princip – man låtsades inte se vad som skedde. Man valde en passiv linje.

IPP-1 var ett indiskt projekt, programmerat av Världsbanken men administrerat av indier. SIDA, som stod för en tredjedel av kostnaderna (51 milj kr gick via Världsbanken under en 6-årsperiod) kan inte göras ansvarigt för de beslut om tvångsätgärder som fattades.

Men arbetsvillkoren för och kraven på de anställda (som avlönades av delstaten ur projektanslaget) var kända för SIDA. Några exempel:

• I Rae Bareilly och flera andra distrikt var de lokala IPP-1 cheferna samtidigt ansvariga för att de kvantitativa målsättningarna – fastställda på ministernivå i Lucknow – i steriliseringskampanjen

uppnåddes. De hade alltså obegränsade möjligheter att utnyttja projektet för »människojakt».

• IPP-personal gjorde upp listor på alla familjer med mer än två eller tre barn, dvs de som var »lovligt byten».

• Lönerna hölls inne för alla hälsoarbetare, också de i IPP-1, som inte förmådde »motivera» 3–5 personer var. Personalen hade kniven mot strupen. Notiser i de hårt censurerade tidningarna berättade i september 1976 att 26 000 lärare i Uttar Pradesh inte fått ut sina löner på tre månader.

• Å andra sidan, de som offrade sig helhjärtat i jobbet fick betalt för varje individ de övertalade, oaktat vilka metoder de använde.

• Det sk cafeteria-utbudet av familjeplaneringsmetoder skrotades. Folk gavs inget val: Att använda kondom var inte tillräckligt eftersom det bara var värt en sjundedel så mycket i statistiken . . .

• Personalen hann inte med annan hälsovård.

– Det är ofattbart att SIDA-experterna hade mage att svälja det här, säger professor D Bannerji, känd indisk befolkningsforskare. De samtyckte ju till tvångsmetoder – det var prestationskrav som tvingade fram brutaliteten.

Den 7 juli 1976 sände Chief Secretary i delstaten ett itelegram till alla distriktsmagistrater, ett telegram som kom att vålla massakern i Rankhedi. Jag citerar:

Regeringen fäster största vikt vid att familjeplaneringsmålen uppfylls. Antar att ni redan har bestämda mål för varje distrikt/tjänsteman. Informera alla att ett misslyckande att uppfylla de månatliga kvoterna inte bara resulterar i lönestopp utan även suspension och stränga straff. Hela administrationen skall agera och telegrafiskt dagligen rapportera sina resultat till mig och ministerns sekreterare. Sifferuppgifterna skall ange dagliga respektive kumulativa resultat .

Tre månader tidigare, den 2 april, hade delstatens makthavare beslutat att höja centralregeringens målsättning för Uttar

Pradesh från 400 000 steriliseringar till 1,5 miljoner. Detta oaktat att man under 1975 inte lyckats klara det dåvarande målet som då var 150 000.

Minst 1 544 människor fängslades, antingen för att de var emot steriliseringskampanjen, eller för att de utövade »dåligt inflytande» på sin omgivning. Det gällde mest lärare. De fängslades utan rättgång och frigavs först sedan de låtit sig steriliseras.

Den 28 juni gav delstatsregeringen kvoter för polis, de paramilitära styrkorna (PAC) och fängelsepersonal.

Rankhedi var jungfrulig mark för familjeplanerarna. Största delen av befolkningen var muslimer och många hade stora familjer. 5–10 barn är inte ovanligt, sa byborna till mig.

Ingen i området hade steriliserats tidigare.

Men det fanns en hake. Motståndet bland muslimer mot familjeplanering var väl känt. På andra platser hade muslimer redan hemsökts. Men där var dom i minoritet. Kastlösa, fattiga och värnlösa minoriteter – de togs först. Man gick som katten kring het gröt runt en majoritet som stod enig – här fanns inget kasttänkande att utnyttja.

Närliggande byar hade redan haft besök av familjeplaneringsfolk. När de vita bilarna rullade in på bygatan i Rankhedi jäste det redan bland befolkningen.

De hårda målsättningarna gjorde att ingen kunde skonas. Om så polisen skulle tillkallas så . . .

Under tre dagar samlades 35 000 fattiga från bygden, för att protestera mot »nasband»-våldet, polis och militär öppnade provocerat eld mot massan och 100–200 dödades.

I massmedia sökte regimen ge intryck av en spontan uppslutning kring familjeplaneringskampanjen. Men allt var oerhört lätt att genomskåda. Man kunde t ex läsa om byar där alla invånarna steriliserats, om företag som nått 100-procentig täckning bland sina anställda osv. PR-folket i kampanjen skrävade i kapp – det var bara att läsa mellan raderna.

Men finns ändå ingen möjlighet att SIDA lurats av censuren?

Nej. Indira Gandhi och många med henne sa klart ifrån att man övergett frivillighetslinjen. Flera delstater godkände hårda tvångslagar, som dock inte hann godkännas av presidenten, lagar som bl a stadgade fängelsestraff för övertramp, dvs för ett tredje eller fjärde barn. I Maharashtra gavs stor publicitet åt »Palna Band» – man skulle göra 1977 till ett år utan födslar.

I maj 1976 gav professor Bannerji, vid ett besök i Stockholm, SIDA-ledningen detaljerad information om läget och varnade: Detta är ett krig mot de fattiga, detta är fascism. Dra er ur . . .

Själv sökte jag i september övertala Jarl Traneus, då bk-chef i New Delhi, att åka till IPP-1 distrikten för att informera sig om de hätska stämningarna mot projektet. Det gick inte.

Den ende SIDA-tjänsteman som besökte projektet hösten 1976 var Peter Hegardt som bara veckor tidigare skrivit sin famösa »diskussionspromemoria» om »Tvångsterilisering i Indien – bra eller inte». Han tog inte avstånd från tvånget – ett ämne som tidigare varit tabu på SIDA. (Hans dokument cirkulerades på direktörsnivå i begränsad upplaga, 10 ex, och jag kom över det först efter två års ansträngningar).

I efterhand, när väl mardrömmen var över, har de flesta på SIDA fördömt Indira Gandhis tvångsmetoder inom familjeplaneringen.

Men inga åtgärder har vidtagits för att förhindra ett återupprepat SIDA-engagemang i tvångsåtgärder. Och SIDA är nu på väg in i IPP-2.

Sten Olof Döös: – Eftersom SIDA är och alltid varit emot tvångsåtgärder så är det onödigt att ta upp ärendet till omprövning.

Riksdagen har en gång beslutat om svenskt bistånd till familjeplanering i utländerna. Då, det var i början av 60-talet, var SIDA pionjär på området.

Men tiderna förändras. Det är nu hög tid att riksdagen tillsätter en utredning för att utreda om familjeplaneringsbistånd i dag är förenligt med våra biståndspolitiska målsättningar, som bl a säger att vi skall sträva efter att nå de fattiga med vår hjälp.»

Så långt artikeln som försvann på Dagens Nyheter.

För tre år sedan erbjöd DANIDA SIDA att gå med i ett renodlat alternativt hälsoprojekt i Indien. SIDA avböjde omedelbart: Vi har vårt samarbete med Världsbanken . . . Detta var ett halvår efter det Banken fört SIDA bakom ljuset i IPP-1 och Rankhedi.

I dag säger Sten Olof Döös: – Låt oss lita på Världsbanken . . .

Peter Hegardts »diskussionspromemoria» kräver inga kommentarer. Vi kan inte lita på SIDA heller.

Bo Gunnarsson

SIDA
BEF/HÄLSO
P Hegardt/IUd

DISKUSSIONSPROMEMORIA
1976-09-16

Tvångsteriliseringar i Indien – bra eller inte?

tvång – enda sättet

Saxat ur diskussionspromemorian:

«Själva ordet sterilisering har en dålig klang i svenska öron. Det förknippas bl a med rasygieniska åtgärder, med nazism. Som familjeplaneringsmetod är sterilisering emellertid en förnuftig och särskilt när det gäller mannen enkel och billig åtgärd. Steriliseringar på både män och kvinnor har nu utförts i över ett decennium i stor och ökande omfattning i många länder och utan påvisbara medicinska nackdelar.

Ordet tvång väcker normalt inte heller några positiva känslor. I kombination med »sterilisering» kan man idag räkna med en spontant negativ reaktion hos många människor i Sverige. Vad är då innebörden av begreppet tvång?

Steg mot direkt tvång har nu också tagits i några delstater i Indien. I Maharashtra föreligger ett lagförslag i ämnet, som f n väntar presidentens godkännande. Huvudragen i förslaget är följande: Varje man under 55 år eller kvinna under 45 år skyldig att begränsa barnantalet till tre och att i det syftet låta sterilisera sig. En förutsättning är dock att barnen är av olika kön. Det räcker med att en av makarna steriliseras. Den som inte följer reglerna kan få upp till två års fängelse. Kvinnorna kan i vissa fall vara skyldiga att göra abort.

Hur skall biståndsgivare, t ex UNFPA och Sverige, ställa sig till Indiens befolkningspolitik? Till att börja med skall noteras att den indiska regeringen i princip sanktionerat tvångslagstiftningen i Maharashtra och i de andra delstater som har för avsikt att genomföra en sådan lagstiftning, även om nationell lagstiftning ännu inte betraktas som möjlig att genomföra. Stöd till Indiens befolkningsprogram blir därför stöd till tvångsåtgärder, åtminstone i princip och troligen redan på kort sikt i sak.

Skall SIDA säga ja eller nej? Nedan anges några skäl för och emot vid ett försök till bedömning utav frågan.

Skäl för stöd

Svenska värderingar, »fördomar», har inte relevans i sammanhanget. Åtgärderna skall bedömmas i Indiska perspektivet och den indiska situationen.

Det finns i Indien ett ökande medvetande, även i breda lager, om behov av befolkningskontroll. Sterilisering är en välkänd och accepterad metod. Tvångslagstiftning vore bl a därför »i den indiska miljön» inte något för den enskilde särskilt uppseendeväckande eller stötande steg.

Den indiska lagstiftningen skjuter ibland avsiktligt över målet för demonstrationseffekt. De till synes rigorösa tvångsteriliseringslagarna kommer troligen inte att tillämpas strikt.

Sverige har sedan länge stött Indiens befolkningsprogram, även när det erhöll lägre prioritet. Det vore inkonsekvent att inte fortsätta stödet, när befolkningsutvecklingen ger anledning till ökad oro hos båda parter.

Tvångsteriliseringar i kombination med abortmöjligheter är det enda sättet att få ett snabbt resultat, när det gäller att sänka folkökningstakten.»

personalen protesterar

“Undertecknade, anställda vid SIDA och SAREC, vill genom detta brev till SIDA:s styrelse framföra vår oro inför ett eventuellt stöd till ett andra befolkningsprojekt i Indien, IPP-2. Som skäl för vår oro och vårt avståndstagande vill vi åberopa följande:

1. Det demografiska målet för det indiska befolkningsprogrammet innebär enligt FPAI (Family Planning Association of India) att 4–6 miljoner indier behöver steriliseras årligen utöver de som kan fås att tillämpa andra familjeplaneringsmetoder (se IPPFs »Reports on Programming of Grant – Receiving Associations, October 1979).

2. Under det första fp-projektet, som blivit så illa beryktat, förekom en rad belönings- och straffmetoder för att fp-målen skulle uppnås. Trots att den indiska regeringen denna gång av politiska skäl förmodligen inte vågar förespråka direkta tvångsmetoder, ifrågasätter vi ändå om frivilligheten skall kunna garanteras. Vem kontrollerar detta och vem rapporterar vidare? Hur ska SIDA få information om eventuella övergrepp?

3. Efter tvångsteriliseringarna 1976 – då 6,5 miljoner indier steriliserades under sex månader – är det idag omöjligt att få männen att ställa upp för sterilisering i någon större omfattning. Därför kommer myndigheterna att gå in för kvinnliga steriliseringar. Ett 90-tal primärhälsocentraler och mödrahem som nu kommer att byggas är alla utrustade för att kunna utföra gynekologiska operationer på kvinnor. Tyder inte detta och många andra tecken på att Indiens nya »welfare program» kommer att leda till ett hårdare förtryck av den indiska kvinnan än som redan är fallet?

4. En indisk rapport visar att det är 25 gånger farligare att sterilisera en kvinna än en man även under tillfredsställande hygieniska förhållanden. Vidare visar en färsk intervjuundersökning bland indiska fp-arbetare att många (60%) ansåg att »insatisfactory arrangements for operation» var en viktig orsak till att manliga steriliseringar fick dåligt rykte under det första fp-projektet. Vad garanterar att hygien och uppföljningen nu när det gäller kvinnliga steriliseringar kommer att bli mångdubbelt bättre? Vem kontrollerar, vem rapporterar misslyckanden, dödsfall?

5. Det är inte rationellt för en indisk familj att någon av makarna låter sterilisera sig efter andra eller tredje barnet. Barnadödligheten är stor i projektområdet. Barn är en ekonomisk tillgång, både under sin uppväxt och inför föräldrarnas ålderdom. Det visar bl a en undersökning, »The Myth of Population Control», av Mahmood Mandani, Monthly Review Press, New York and London, 1972.

6. När nya projekt planeras ingår normalt studium av relevanta evalueringar. Varför avvaktar SIDA inte utvärderingen av det första indiska befolkningsprojektet IPP-1 innan IPP-2 övervägs?

7. I sin breda granskning 1976 av svenskt bistånd till Indien föreslog RRV bland annat att SIDA skulle utarbeta riktlinjer för etiska frågor inom FP-biståndet. Detta har inte skett. Varför?

8. Enligt prop 1978/79 är det »väsentligt att beakta att familjeplaneringen är inordnad i en allmän och social omvårdnadspolitik». Vi ifrågasätter om IPP-2 är inordnad i en sådan omvårdnadspolitik.

Med hänsyn till vad vi anført ovan, vill vi än en gång uttrycka vår oro inför IPP-2 och svenskt stöd till detta. Det måste finnas andra möjligheter för SIDA att stödja indiska utvecklingsansträngningar för att förbättra landsbygdsbefolkningens sociala och ekonomiska situation.”

Detta brev har samlat 110 namnunderskrifter.

valet i indien

Det var bara en veckotidning (India Today), som gjort opinionsmätningar, och några få politiskt initierade som förutsåg Indira Gandhis seger. För alla andra kom valutgången som en stor överraskning. Hur kunde det indiska folket välja tillbaka 70-talets självväldiga härskarinna?

1977 avsattes fru Gandhi med dunder och brak efter undantagstillståndets (1975-77) politiska förföljelser, tvångsteriliseringar, nepotism och godtycke. 1980 vinner hon och hennes Kongressparti 3/4 majoritet i parlamentsvalen, och Indira Gandhi betraktas som den ende som kan rädda Indien från politiskt

och ekonomiskt kaos.

Ändå är inte valutgången särskilt överraskande för dem som följt den politiska utvecklingen i Indien under de senaste åren. När det regerande Janatapartiet splittrades i fjor somras efter långa och uppsplitande inre stridigheter, började Indira Gandhis återtag till makten på allvar.

o: Börje Tobiasson

Bakgrunden

1977 års valutgång var resultatet av en folklig motståndskamp mot Indira Gandhi och hennes centralisering av makten under undantagstillståndet. Oppositionen samlade sig till en rörelse (JP-rörelsen) och i ett borgerligt blockparti, Janatapartiet, som fick bilda regering under den gamle högermannen Moraji Desais ledning. Prognosen för den regeringen var redan från början dålig. Där samsades hindunationalister från Jana Sangh m fl reaktionära partier med radikala gandhianer och revolutionära socialister. Partiet var ytterst resultatet av en bred klassallians, från städernas medelklass och arbetarklass till den agrara eliten. Så fort Janatapartiet försökte tillämpa sin ekonomiska och politiska decentraliseringspolitik kom dessa olika klassintressen i skarp konflikt och regeringen blev handlingsförlamad. En halvhjärtad satsning på småskalig industri och jordbruksutveckling förmådde intet mot Indiens grundläggande postkoloniala underutvecklingsproblem.

Janataregeringen förmådde inte heller »göra upp» med Indira Gandhi, Sanjay Gandhi och alla de tjänstemän och poliser som iscensatt de brutala övergreppen under undantagstillståndet. Rättegångarna mot dem drog ut på tiden och i de få fall som en fällande dom kunde uppnås, blev straffen milda. Indira vistades en vecka i ett bekvämt fängelse under vintern 1978. Shah-kommissionens skarpa rap-

port om förtrycket lades i stort sett på hyllan utan åtgärd. Därmed godkände Janatapolitikerna indirekt den *repressiva* borgerliga klassdiktatur som Indira Gandhi representerat. I stället tilläts Indira Gandhi, nu med en martyr-gloria, att återigen bygga upp ett starkt centraliserat Kongressparti. Denna gång med klar betoning på en ny generation av karriärpolitiker utan annan ideologisk skolning än lojaliteten mot ledaren och hennes son, Sanjay Gandhi. Borta var de gamla frihetskämparna från kampen mot den engelska kolonialismen.

Inflation, torra och regeringssönderfall

Under fjolåret beseglades definitivt Jana-

taregeringens öde. En kraftig inflation – från oktober -78 till september -79 på totalt ca 20 % – ledde till folkliga protester, liksom den svåra torkan i norra Indien. Samtidigt ökade kast-upploppen. Lantarbetare och småbönder från de »oberörbara kasterna» utsattes för förföljelser och våld i ökad utsträckning av de högre och härskande kasterna, ofta organiserade av anhängare till det gamla Jana Sangh-partiet. Janataregeringen varken ville eller kunde göra något för att skydda de arbetande klasserna. Efter en långt utdragen kris sprack partiet. Utåtgade en stark »vänstergrupp» under ledning av Charan Singh, och bildade ett nytt parti – Lok Dal (också kallat Janata-S). Detta partis främsta klassbas återfinns dock bland den rurala eliten i norra Indien. Det var också Charan Singh som fick bilda den expeditionsministär som styrde landet fram till nyvalet i januari i år. Under tiden fram till valet utbröt därefter ett aldrig tidigare skådat politiskt kaos, där de flesta yrkespolitiker-na avslöjades som genomkorrupta och principlösa.

Partibytena och mutorna blev under senare delen av 1979 så vanliga i New Delhi att nyheterna därom inte längre hamnade på tidningarnas förstasidor. Själva valkampen handlade nästan enbart om vem som skulle regera, och saknade nästan helt en ideologisk debatt. I det läget framstod Nehrus dotter Indira Gandhi och hennes nybildade Kongressparti alltmera som det enda »hållbara» borgerliga alternativet. Uppbackad av de mäktiga industriföretagarna, dvs det nationella borgerskapet, och dess väldiga ekonomiska resurser, och med ett växande stöd från städernas medelklass, kunde Indira-Kongressen kamma hem spelet om den politiska makten. Som regeringschef hälsades Indira välkommen av den indiska statsbyråkratin, polisen

och militären, som under åren »ute i kylan» förblivit henne lojal.

Indira-Kongressens förkrossande seger mandatmässigt motsvaras dock inte av någon kraftigare ökning av hennes popularitet. Endast 9 % fler röstade på partiet jämfört med 1977 års val. *Sammanlagt fick partiet bara 43 % av det totala antalet avgivna röster, eller omkring 86*

miljoner röster. I valet deltog 56 % av de röstberättigade (mot 61 % 1977), som totalt uppgår till ca 362 miljoner. Detta innebär att mindre än en fjärdedel av de röstberättigade röstat på Indira Gandhi och ändå lyckas hennes parti besätta 67 % av parlamentsplatserna. Förklaringen ligger i att man i Indien tillämpar det »engelska» systemet med majoritetsvalkretsar. Eftersom den majoritet av väljarna som trots allt röstat mot Indira Gandhi saknat ett enhetligt alternativ, så har de 43 % räckt till segrar i de flesta valkretsarna. Därmed är 1980 års val en nästan exakt kopia av 1971 års val då Kongressen fick 352 platser och ca 43 % av rösterna.

Det socialistiska alternativet

På det allindiska planet hade de indiska kommunistpartierna gått i valallians med Janata, Lok Dal och den svaga Kongressoppositionen under ledning av Devaraj Urs. Skälet härtil var naturligtvis fruktan för Indira Gandhis återkomst och en ny auktoritär regim med stor risk för inskränkningar i de borgerliga demokratiska fri- och rättigheterna. Utgången av valet visar att det är dags för vänstern att litta framför allt till egna krafter. Det finns inget »hållbart och bättre» borgerligt alternativ i längden.

Detta bekräftas av framgångarna för kommunistpartierna och deras allierade i de regioner där vänstern redan byggt upp starka front- och partiorganisationer. I Väst-Bengalen tog CPI-M och CPI 30 av de 42 parlamentsplatserna, och den CPI-M ledda vänsterfrontsregeringen där stärkte sin ställning. I Kerala tog den CPI-M ledda vänsterfronten 11 av 20 platser, och lyckades två veckor senare vinna det lokala delstatsvalet genom att ta hem 93 av de totalt 140 platserna i delstatsparlamentet. I den lilla delstaten Tripura, slutligen, tog CPI-M båda de två mandat som delstaten har i parlamentet. Därmed finns det nu tre kommunistledda delstatsregeringar i Indien, där de arbetande klassernas intressen företräds om än inom ramen för en underutvecklad kapitalistisk ekonomi. Det är också från dessa delstater som man kan vänta sig det viktigaste politiska och ideologiska motståndet mot Indiens ny-gamla härskarinna.

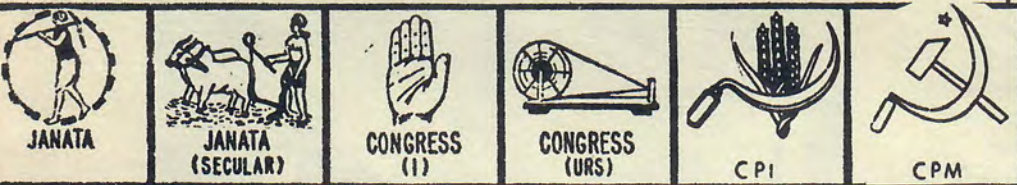
Valet i siffor

Tablå över valutgången jämfört med 1977

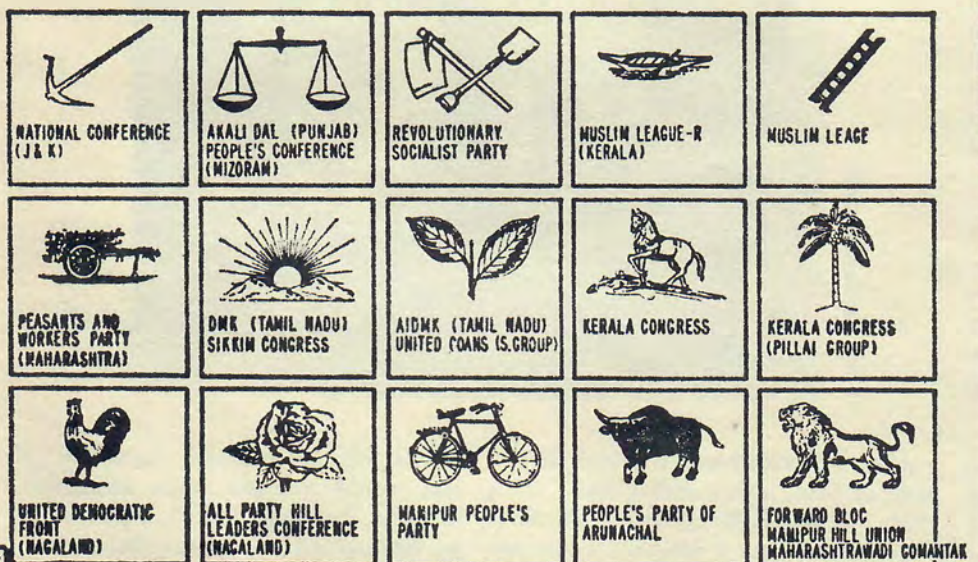
Partierna	Antalet platser i parlamentet (Lok Sabha)	
	1980	1977
Kongresspartiet – Indira Gandhi	351	153
Kongresspartiet – Devaraj Urs	13	–
Janata	31	270
Lok Dal	41	
Vänsterkommunistpartiet (CPI-M)	35	22
Högerkommunistpartiet (CPI)	10	7
Andra partier av lokal karaktär	40	23
Oberoende kandidater	3	8
Totalt valda	524	539
Ej besatta	18	3
Totala antalet platser	542	542

ELECTION SYMBOLS (1980)

NATIONAL PARTIES

STATE PARTIES

Förutom de sex nationella partierna deltog ett stort antal regionala partier i valet.

Framtiden

Afghanistankrisen har gett Indira Gandhi en flygande start som regeringschef. Världens ledande diplomater åker skytteltrafik för att konsultera »oraklet i Delhi», som har linjen öppen till Moskva.

Men »inrikes» är situationen ännu oklar. Den politiska förföljelsen av oppositionen har visserligen »börjat så smått» i och med fängslandet av en polisofficer som varit åklagare i ett av målen mot Sanjay Gandhi i högsta domstolen. Alla dessa mål är naturligtvis nerlagda.

I parlamentet i Delhi skriker de ca 100 Sanjay Gandhi-trogna ledamöterna okvädningsord så fort någon ur den lilla oppositionen vågar höja en kritisk röst.

I delstaten Haryana har fru Gandhi »köpt» över hela delstatsregeringen som lämnat Janatapartiet. Så den som trodde att den politiska korruptionen och partibytenas tid skulle vara förbi, misstar sig. Det nya Kongresspartiets symbol (se bilden) – en utsträckt hand – bådars inte gott för framtiden.

Mot sig har Indira och hennes son ett åtminstone för tillfället oppositionellt överhus (som delvis väljs av delstatsparlamenten), flera oppositionella delstatsregeringar, och framför allt en majoritet av det indiska folket. Återstår att se om detta är tillräckligt för att förhindra ett nytt undantagstillstånd och öppet klasskrig mot de proletära klasserna.

* * *

SL

Bakgrundsartiklar:

- Sydasiabulletinen nr 2 1977: Folkets missnöje fällde Indira Gandhi (ss. 4-9).
- Zenit nr 59 (1979): Den post-koloniala statens kris. Indien under 70-talet (ss. 44-54).

bittra piller i bengalen

P-piller i den tredje världen i allmänhet och i Bangladesh i synnerhet är inte bara födelsekontroll. Stephen Minkin berättar om en cynisk hantering som ibland får motsatt verkan.

P-pillrets sanna syfte har insetts i Asien: att användas av omedvetna, fattiga kvinnor i ett oövervakat massdistributionsprogram. Den amerikanska utvecklingsbyrån, AID, och Internationell befolkningservice, PSI arbetar tillsammans för att göra »pålitliga» preventivmedel tillgängliga för landsbygdens fattiga i utvecklingsländerna.

AID har startat ett sk »översvämningsprogram» för preventivmedel i mer än 30 utvecklingsländer med p-piller som räcker till 10 miljoner kvinnor varje månad. R.T. Ravenholt, direktör för AIDs befolkningsavdelning, proklamerade att »den enda information man kan ge någon om kondomer är några kondomer, det samma med p-piller». AID hävdar att risken för komplikationer av p-piller är mindre bland asiatiska kvinnor eftersom de inte har samma problem med hjärtattacker och blodpropp som amerikanska eller brittiska kvinnor. Samtidigt visar forskningsresultat från Hong Kong att det förekommit en ökning av hjärtsjukdomar bland kvinnor mellan 1969–1975, eller sen p-pillret introducerades.

Farorna och misstagen med preventivmedelskampanjen är kanske mest uppenbara i Bangladesh, ett land som mottagit mer än 7 miljarder dollar i västlig, mestadels amerikansk hjälp sen sin självständighet 1971.

Eftersom de flesta hälsokliniker i Bangladesh är belägna i stadsområden, är proportionen läkare/patient på landsbygden 1/200 000. Behovet, som AID och PSI ser det, är att överlista bristen på kliniker genom att »erbjuda» preventivmedel där de flesta invånare i Bangladesh kan nå dem – lokala cigarett- och betelnötstånd i byarna. Genom sina marknadsundersökningar har PSI funnit att de lokala försäljarna är nöjda med att sälja

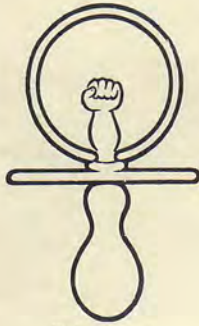
p-piller och kondomer eftersom de kan göra en liten, men märkbar vinst. 1977, efter 2 år av AID/PSI-programmet, såldes varje månad över 2 miljoner kondomer (för 1 cent/st) och 95 000 satser p-piller (för 5 cents/paket) fördelat på 32 000 olika affärer, cigarett- och betelnötstånd i hela Bangladesh. Det faktum att människor tvingas betala för födelsekontroll i ett så utarmat land är ingen slump. Den

sociala marknadsstrategin föreskriver att »om produkterna inte kostar människorna något, är det mycket mindre chans att de värderas och används». Denna marknadsteknik är klassisk och används i hela tredje världen.

IPPFs (Internationella Familieplaneringsfederationen) tidning »People magazine» kommenterar PSIs närmande till den sociala marknaden och föreslår att

Foto: Bo Gunnarsson

Baby Power

affärsinnehavare och försäljare själva skall avgöra om kvinnor befinner sig i riskzonen: »Kvinnor som inte bör pröva p-pilleret kan sorteras ut genom en enkel samling frågor som försäljare och icke-medicinska distributörer lätt kan lära sig».

I praktiken skulle dessa försäljare (ofta analfabeter) behöva ställa frågor som bara en erfaren medicinare kan tolka. I en AID-betald undersökning om distributionen av preventivmedel upptäcktes att inte ens AIDs »utbildade» familjeplaneringsarbetare kunde besvara de mest elementära frågor rörande användning och effekt av p-piller. Efter tre års erfarenhet av födelsekontrollprogrammet kunde 44 procent inte säga hur många dagar efter menstruationens start en kvinna skall börja använda p-piller, 82 procent visste inte vilket råd de borde ge en kvinna som försummat ta p-piller fem dagar i följd och mer än 75 procent kunde inte tala om vilka slags bieffekter som kan förekomma bland kvinnor som tar p-piller. En utfrågning komplicerades ytterligare av att gifta kvinnor inte själva gör inköpen i detta muslimland. Försäljarens ytliga utfrågning blir en andrahandsredovisning till kvinnan förmedlad via hennes make. Dessutom diskuteras inte gärna ämnen som födelsekontroll av män och kvinnor tillsammans i det bangladeshiska samhället.

Om den fantasifulla distributions-tekniken är PSIs förtjänst, är p-pillren och kondomerna AIDs bidrag till programmet – betalat av de amerikanska skattebetalarna. Redan 1970 varnade brittiska forskare för riskerna med p-piller innehållande höga doser östrogen. AID hävdar att bevisen var otillräckliga för att bestyrka farorna med större östrogendoser. Enligt källor på George Washington universitetets medicinska center köpte byrån 80 m.g.-piller i stället för de rekommenderade 50 m.g.-dito, som var dyrare. Högdoserade p-

piller har alltså »dumpats» i utvecklingsländer som Bangladesh eftersom amerikanska och europeiska läkare inte längre skriver ut dem.

AID och PSI anser att preventivmedelskampanjen har utträttat underverk. Emellertid talar bevis från Bangladesh för att programmet är både ett dyrt och farligt misstag. Användning av p-piller stör den effektivaste och naturligaste familjeplaneringstekniken som finns enligt IPPF, nämligen att uppskjuta ägglossningen som äger rum vid amning. Denna tid av lägre fruktsamhet brukar hos kvinnor i Bangladesh sträcka sig från 18 till 22 månader och hjälper till att hålla födelsetalen nere. Koleraforskningsinstitutet i Bangladesh uppskattar att bara sju procent av kvinnorna i landsbygdsområdena löper risk att bli gravida under denna 18-månadersperiod. Forskare har länge vetat att oregelbunden användning av p-piller ökar graviditetsrisken för ammande kvinnor eftersom det kan förstöra den långsamma återkomsten av ägglossningen och stimulera en tidigare fertilitet. Detta är precis vad som händer i Bangladesh eftersom 90% av kvinnorna som använder p-piller ger bröstmjolk och upp till 80% tar p-piller oregelbundet eller slutar ta dem kort efter starten. En undersökning ledd av dr. Henry Mosley visade att fertilitetsnivån hos 44 ammande kvinnor låg 10% högre än vad som skulle ha förväntats i en jämförelsegrupp.

Bristen på utbildning och information är inte de enda anledningarna till att kvinnorna i Bangladesh använder p-piller oregelbundet och slutar ta dem efter flera månaders bruk. Riskerna och bieffekterna med hormonella preventivmedel tvingar många att avbryta användningen. 62% av kvinnorna i AIDs preventivmedelsprogram har rapporterat yrsel, huvudvärk, oregelbundna blödningar och depressioner. P-pillrens faror är ännu lömskare eftersom bangladeshiska kvinnor lider av ständig undernäring och vitaminbrist – deras medelkroppsvikt är cirka 42 kg. Effekterna är oroande, speciellt hos högdoserade p-piller som ytterligare berövar kvinnornas kroppar på vitaminerna A, B6 och D.

Eftersom AIDs mål är att ge p-piller till alla kvinnor mellan 15 och 44 börjar också många gravida kvinnor ta detta p-medel. Vid en studie i Jerusalem upptäcktes att barn födda av felnärda, underviktiga kvinnor var mer mottagliga för fosterskador orsakade av p-piller. Utsätts ett barn på fosterstadiet för p-piller ökar sannolikheten 4 till 6 gånger att det föds med allvarliga hjärtfel. I

Bangladesh betyder det att tusentals barn varje år föds med hjärtdefekter som direkt kan tillskrivas AID/PSI-kampanjen.

Den mest direkta konsekvensen av moderns p-pillerbruk drabbar det ammande barnet. IPPF har konstaterat att bröstmjolk är den viktigaste näringen för barn i utvecklingsländerna fram till 18 månader eller längre tid efter födelsen. Barn ammade av mödrar som ej tar p-piller ökar i genomsnitt 30 gr. varje dag, de som ammas av p-pillerätande mödrar ökar bara 20 gr./dag. Ämnen i preventivmedlet minskar bröstmjolkens näringsinnehåll. P-piller är alltså skyldiga till minskning av den bästa och ofta enda födokälla som finns för miljontals barn i Bangladesh och tredje världen.

Om bilden är oklar för bangladeshiska kvinnor och barn är den strålande för läkemedelsföretagen, t ex Syntex, som framställer p-piller. Det har ingen betydelse att marknadsföringen av preventivmedel tillsammans med ägg och bananer i fallfärdiga affärer är en uppenbar kränkning av WHO:s stadgar. I dessa krävs att alla utländska hjälpprogram som distribuerar mediciner också tillhandahåller åtminstone en minimal undersökning av mottagarna. Trots misslyckandet med att sänka fertiliteten har AID/PSIs preventivmedelskampanj gett vinst till den farmaceutiska industrin. Läkemedelsföretagen är medvetna om att hundratals miljoner kvinnor är åtminstone potentiella mottagare av hormonella preventivmedel. Nyligen uppmanade en artikel i »Business Week» företag att investera i preventivmarknaden eftersom det redan är en 3-milliardersindustri som antagligen kommer att fördubblas under de närmaste åren. Den planerade ökningen av p-piller-tillförseln för att öka »efterfrågan» kommer att bli dyr. Om länder som Bangladesh inte kan eller är ovilliga att ta sin del av kostnaderna för AID-stödda program för familjeplanering, kommer amerikanska skattebetalare fortsätta att göra det. Är antalet avhoppare bland de som tar p-piller lika stort i andra länder som i Bangladesh, blir effekten att AID garanterar hundratals miljoner dollar till läkemedelsföretagen. Slutsatsen blir: Pumpa pengar in i amerikanska företag, förstör hälsan i utvecklingsländerna, speciellt hos kvinnor och barn – allt under parollen »lösning av befolkningsproblemet» och »kvinnans frigörelse»!

Stephen Minkin var chef för UNICEFs näringsprogram i Bangladesh 1972-76

Översättning: Karin Gunnarsson

bhutan — drakens land

Bhutan är ett land om vilket informationerna i västvärlden är minst sagt sparsamma. De fåtaliga gånger landet nämns i pressen är vanligtvis i samband med påstådda kinesiska truppörelser. Bortsett från dessa vaga – och ibland helt felaktiga – rykten förblir Bhutan en vit fläck på Asienkartan.

Sydasiabulletinens C–J C h a r p e n t i e r ger här en introduktion till drakens isolerade bergland.

Glömd historia

Bhutans tidiga historia är som åskdraken. Mytisk och oåtkomlig, gömd för omvärlden i höga Himalaya.

Man vet att tibetaner flyttade in i det nuvarande Bhutan på 1500-talet och att dessa tibetaner gifte sig med de hinduiska folk som redan fanns på platsen. Många av hinduerna konverterade till buddhismen i dess tibetanska form.

Under 1600-talet uppstod den första – och teokratiska – statsbildningen, då den tibetanska laman Shabdung blev sakral kung under namnet *Dharma Raja*. Den sakrale kungen var dock inte styrande utan den verkliga makten låg i ministerämbetet *Deb Raja* och hos landets guvernörer. Fram till 1900-talets början sades alla *Dharma Raja*-kungar i Bhutan vara inkarnationer av laman Shabdung.

Drakkungarna

1907 valdes *penlopen* (ung. guvernör) av Tongsa, Ugyen Wangchuk, till *Deb Raja*; tio år senare blev han landets förste världslige kung. Samtidigt slopades den gamla sakrala kungatiteln *Dharma Raja* och den ersattes av titeln *Druk Gyalpo*, vilket betyder drakkung. Från denna tidpunkt har kungamakten legat i familjen Wangchuk.

Ugyen efterträddes 1926 av sin son Jigme, som i sin tur efterträddes av sonen Jigme Dorji 1952. Sedan 1974 regeras landet av drakkungen Jigme Singhe, född 1954.

Drakens regering

Bhutans regering består av en premiärminister, då åttas råd och den 130 man starka nationalförsamlingen *tsongdu*. Drakkungen utser premiärminister, råd och en fjärdedel av *tsongdu*. Resten av *tsongdu* (i vilken många är lamor) väljs av byledarna för en period av fem år. Byledarna är i sin tur valda på tre år enligt principen en familj – en röst. Varje »byledarområde» består av minst 5 000 personer. *Tsongdu* sammanträder två gånger om året och är enbart rådgivande.

Parodalen i västra Bhutan. Foto: P P Karan

Rinchenpung dzong

Dzong

Bhutan indelas i femton *dzong*. En *dzong* är ett kloster-fort med omkringliggande mark bitvis jämförbart med det medeltida Europas feodalherreborgar. Idag motsvarar varje större kloster-fort en administrativ enhet.

I provinserna utövas drakkungens makt av »provinsmagistrat» (*dzongpon* eller *zimpen*), »biträdande provinsmagistrat» (*dzongtsap*), »dzongguvernör» (*jungpen*), territorieguvernör (*penlop*) och »exekutiva senionämbetsmän» (*nyerchen* eller *timpong*).

Land och ekonomi

Bhutan indelas i fyra geografiska regioner: Låglandet Duar mot Indien, nedre Himalayas kullar, inre Himalaya och-höga Himalaya med ett klimat som skiftar från subtropiskt monsunklimat till glaciärland. Landet har ungefär samma yta som Schweiz och invånarantalet skiftar i olika källor från 300 000 till 1,1 miljon.

Bhutans huvudnäringar är boskapsskötsel i nord och väst (jak, kor, får, grisar och höns) och jordbruk i Duar och i de centrala floddalarna (ris, bovete, korn, rädisor, rovor och frukt). Mineraltillgångar (begränsade) och skogar är svåra att utnyttja. Industri i västerländsk bemärkelse saknas; bland de fåtaliga industriliknande anläggningar som finns märks bl a fruktkonservfabrik, textilfaktorier och pappersbruk. Hantverket är av stor betydelse (textil, läder, metall och papper). Fram till 1961 hade man ett överskott av ris vilket exporterades med stor förtjänst till Tibet; denna handel förbjöds dock 1959.

Sedan 1961 får ingen äga mer än 30 tunnland jord och det påstås att alla bönder är självägande.

BNP per invånare är 70 dollar (1974) och landets totala statsbudget uppgår till ca 20 miljoner dollar.

Utländsk valuta får man genom *selektiv* turism och frimärksutgivning.

Befolkning

Det finns inga egentliga städer i Bhutan. Stadsliknande bildningar växer dock fram i Puntsholing vid indiska gränsen och i Thimbu, som är landets huvudstad. Andra »större» samhällen är Byakar, Punakha, Paro, Wangdu, Tongsa, Tashigang och Ha belägna i anslutning till floddalar.

75 % av befolkningen är buddhister enligt den dominerande »röda hatt»-sekten. Vidare finns omkring 5 000 munkar.

Bhutans befolkning sönderfaller i fyra grupper:

- *Bhote*, tibetanska folk i landets norra och centrala delar
- Nepaleser (*rai*, *gurung* och *limbu*) i söder och väster; nepaleserna utgör minst en fjärdedel av befolkningen och är något av andra klassens medborgare.
- Indo-mongoloida folk i sydöst, etniskt besläktade med folken i NEFA, Burma och Yunnan.
- Indiska folk i söder.

Bhutan

Flodsystem (fr höger till vänster): Torsa-Amo Chu, Raidak-Wong Chu, Sankosh-Mo Chu och Manas. Huvudorter: 1) Puntsholing, 2) Paro, 3) Thimbu, 4) Punakha, 5) Wangdu Phodrang, 6) Tongsa, 7) Byakar, 8) Tashigang.

Politik

Genom två fördrag, 1910 och 1949, ombesörjer Indien Bhutans utrikes angelägenheter (1949: »... the Government of Bhutan agrees to be guided by the advice of Government of India in regard to its external relations».)

Vid åtskilliga tillfällen påstås Kina ha kränkt Bhutans nordgräns men det är ytterst svårt att få någon klarhet i sanningshalten i dessa påståenden. Det är troligt att gränskränkningar ägt rum men det är samtidigt bevisat att flera kränkningar varit politiska tidningsankor.

Sedan 1959 har Bhutan mottagit bistånd från i första hand Indien, i andra hand FN. Indien svarar för 90 % av Bhutans utvecklingsprogram (bl a vägbyggen) och 40 % av den bhutanska regeringens administrationskostnader. Bhutan är sannolikt det land som mottar högst bistånd uträknat per invånare och år (10\$/cap.). Det råder knappast något tvivel om att Indiens bistånd är politiskt betingat.

Om den politiska situationen i Bhutan vet man inte särskilt mycket. Ett kuppförsök ägde rum 1964 och detta ledde till utrensningar och förvisningar.

Vidare är Bhutan medlem i de alliansfria staternas organisation och kung Jigme Singhe deltog i Havannamötet 1979.

Problem

Regeringen i Bhutan säger sig vilja skynda långsamt men även om det finns en ambition att modernisera landet, så kommer det att bli en utveckling på de styrandes villkor. Och problemen är många.

- Administrationen (i vidaste bemärkelse) försvåras av bristfälliga kommunikationer och av den omständigheten att befolkningen är utspridd på många små byar, där varje by ofta är en för liten administrativ enhet. Skolor, hälsovård och skogsbruk är några av de sektorer som påverkas av detta.
- Hälsovården brottas med stora problem. Spädbarnsdödligheten och barnadödligheten är mycket hög.
- Utbildningsväsendet är dåligt utbyggt. Endast ett par hundra elever per år fortsätter att studera efter »grundskolenivå».

Bhutans framtid är även den som draken. Svår att se och förborgad. Landets strategiska läge kan dock inge farhågor.

* * *

Lästips

För den som vill läsa mer om Bhutan rekommenderas två böcker. Standardverket är på engelska och innehåller åtskilliga bibliografiska uppgifter. Det är författat av geografen P P Karan och heter »Bhutan, a physical and cultural geography» (Lexington 1967).

I svensk översättning finns en reseskildring av den franske resenären M Peissel: »Bhutan, Himalayas glömda land» (Stockholm 1971).

nya fakta

CIA mördade mujib

Lawrence Lifschultz: Bangladesh – Den ofullbordade revolutionen (Zed Press, London, 1979).

Denna bok ger många tidigare okända fakta om Bangladeshs stormiga politiska historia alltsedan 1757. Författaren har spårat upp detaljerna kring störtandet av Sheikh Mujibur Rahman, det moderna Bangladeshs skapare.

Del 1 redogör för Abu Tahers öde. Han var en av de främsta kämparna i Bangladeshs frihetskrig 1971 och tillika nära förbunden med landets nuvarande diktator Zia.

Efter upproret den 7 november 1975 blev Abu Taher i hemlighet rannsakad och hängd av sin tidigare vän Zia. Själv hade Abu Taher skonat Zias liv under upproret. Varför svek nu Zia?

Lifschultz ger oss förklaringen. Zia och Taher stod för två skilda utvecklingsvägar för Bangladesh. Det är samma konflikt som finns inom hela den tredje världen.

Tahers mål var ett revolutionärt, socialistiskt Bangladesh, medan Zia ville omvandla sitt fattiga land med hjälp av en kapitalistisk utveckling baserad på USA och med direktiv från Världsbanken (se artikel i Sydasiabulletinen 4/79).

Hela domstolsprotokollet från den hemliga rättegången mot Taher återfinns i en bilaga till Lifschultz' bok.

Omfattande källmaterial

Bland källmaterialet till boken finns över 200 intervjuer gjorda i Bangladesh, Europa och USA samt amerikanska regeringsdokument som Lifschultz fått tillgång till.

I del 2 presenterar Lifschultz med hjälp av sina unika källor den första uttömmande redogörelsen av detaljerna kring Sheikh Mujibs störtande. Framför allt en intervju med CIAs platschef i Dacca är mycket avslöjande. En hemlig rapport från Carnegieinstitutet i Washington, gjord mitt under inbördeskriget i Pakistan, ger en noggrann redovisning av de traditionella förbindelserna mellan Östpakiastans (senare Bangladeshs) säkerhetstjänst och dess amerikanska motsvarighet. Det kom att spela stor roll vid kuppen mot Mujib.

Under den pakistanska tiden steg en stor grupp konservativa bengaler till prominenta positioner. Till dem hör Aminur Rahman, M.N. Huda, Safdar, Musleuddin (samtliga medlemmar av NSI), Rahim (ledare för Rajakar), Safiul Azam, Enayetullah Khan och Mahabub Alam Chashi.

Många av de högre byråkraterna fick sin utbildning i USA vid FBI:s National Academy och de kom att fungera som agenter för CIA i Bangladesh.

Efter självständigheten 1971 gjorde Sheikh Mujib rent hus med dessa element, varav många hade motarbetat Mujib under kriget.

Åter till makten

Det dröjde dock inte många år förrän Mujib störtades. Åter kom de gamla byråkraterna till makten med stöd från en fraktion inom Mujibs eget parti. Den man som bakom kulisserna organiserade kuppen var den tidigare nämnde Chashi.

Enligt CIAs platschef, Philip Cherry, fattades det definitiva beslutet om kuppen i samråd mellan den amerikanske ambassadören och de bengaliska agenterna. Safdar, som var ledare för NSI, fungerade som förbindelseman mellan CIAs platschef och den blivande diktatorn Zia som skulle leda de revolterande militärförbanden.

Lifschultz har också intervjuat Roger Morris. Han var medlem av Henry Kissingers stab vid National Security Council. Enligt Morris tillhörde Mujibur Rahman de tre män i världen Kissinger hatade mest. De andra två var Allende i Chile och Thieu i Sydvietnam.

Revolutionen i Bangladesh är som titeln på boken meddelar ofullbordad. Bangladeshs folk kommer emellertid att fortsätta kämpa för att återvinna den demokratiska och politiska friheten i sitt land.

Jamil S. Mustafa

BOK OM LADAKH

Dalen där Buddha dör (WW 1979, ca 290 sidor, rikligt med bilder) heter Tomas Löfströms senaste bok. Den här gången går färden till Ladakh, Nordindiens tibetanska enklav (se artikel i Sydasiabulletinen 2/79). Löfströms *Dalen där Buddha dör* är en faktsäckad personlig resebok, där upplevelser hela tiden blandas och flätas ihop med historia, religion och läsefrukter. Rent hantverksmässigt lyckas Löfström bra med sitt flätverk. Frågan är bara om det ibland inte blir litet väl mycket läsefrukt och privattänkande. Den hisnande läsupplevelse man fick av hans förra bok – den om Afghanistan – uteblir.

Detta till trots är det en gedigen, kunig och bra bok. Den har mycket att ge, särskilt för den som är intresserad av områdets kultur och trosvärld.

C-J C

MARXISTER SKRIVER OM INDIEN

Den marxistiska forskningstraditionen har en stark förankring vid indiska universitet. Flera av världens mest framstående akademiker inom denna tradition är verksamma i denna del av världen. Trots detta är kännedomen om deras vetenskapliga bedrifter ganska svaga i Europa; i synnerhet här i de nordiska länderna. Den nyutkomna boken *»Indien. Afhängighet og underudvikling»* (Aurora, 317s) fyller därför ett tomrum. Där introducerar sociologen Göran Djurfeldt en hel rad väsentliga, vetenskapliga bidrag av marxistiska samhällsvetare från Indien. Antologin är komponerad som en brett upplagd analys av den indiska samhällsformationen: dess historia (Irfan Habib), dess agrara struktur (Utsa Patnaik, Staffan Lindberg), dess relation till imperialismen (Ashok Mitra, Ajit Roy), dess ideologiska särprägel (kastsystemet) (George K Lieten) och dess politiska historia (Mohan Ram, Biplap Dasgupta, Ghansam Shah, Göran Djurfeldt).

Djurfeldts antologi är utan tvekan ett av de mest intressanta och väsentliga bidragen till den debatt som förts om Tredje världen på de nordiska språken under de senaste decennierna. Läs den! Sök upp varandra och diskutera den tillsammans! Och uppmana bokens redaktör att skriva en studiehandledning!

RR

BOK OM AFGHANISTAN

Afghanistan – mellan Mecca och Moskva (Arbetarkultur) kallar C-J Charpentier sin senaste bok om Afghanistan, en bok som kommer ut om ett par veckor. *Mellan Mecca och Moskva* behandlar landets historia, kungatiden, Daouds diktatur och *saur*-revolutionen fram till februari 1980. Den är bitvis en resebok och bitvis en krönika över samtida händelser, där författaren tar fasta på det interna spelet i Afghanistan.

indiskt bajs i aftonbladet

I städerna är det också alltid män som pissar och skiter vid murar och vägar och buskar och träd. Indiska män är som hundar därvidlag. Ingen av dem är det minsta generad.

Han som just lämnat en lös hög efter sig på stranden går in köksvägen till en liten restaurang. Sannolikt jobbar han där. Att han skulle tvätta labbarna med tvål innan han börjar jobba igen är däremot osannolikt.

Sture Källberg

Den som vill läsa om indisk bajs kan leta rätt på Aftonbladet för den sextonde januari 1980. Där gottar sig Sture Källberg i indisk avföring på en journalistisk nivå som är så låg att det vore en förolämpning att ens kalla det skit. I Sture Källbergs resebrev får läsaren veta allt om hukskitande hinuer, piss och rövtorkning.

Det är märkligt att Aftonbladet öppnar sin kultursida för dylikt dravel. Än märkligare blir det när samma språkrör vägrar ta in ett bemötande eller en replik. Det stinker om den tidning som »behövs om sanningen ska fram». Läs själv! Eländet står på sidan fem.

AVERT A NATIONAL DISASTER.

In 30 months of misrule,
the nation's pocket
has been picked.

indisk atombomb

— Pakistan tvingar oss att skaffa kärnvapen!

Den salvan avlossade Indiens försvarsminister Subramaniam i Hyderabad sent i höstas. Bakgrunden är naturligtvis Pakistans atombomb. Och nu tvekar inte längre Indien att själva skaffa sig en bomb.

Atomvapen i Pakistan och Indien. Riskerna ökar i området. * *

**Act now and
save the country.**

**VOTE FOR
CONGRESS (I)**

**Only
Mrs. Gandhi can
lead the way.**

IMPACT 112

Sydasien

